

הישיבה השלוש-מאות-וישישים-ושמונה של הכנסת האחת-עשרה

יום שני, ב' בכסליו התשמ"ח (23 בנובמבר 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(תיקון - כפל גמלאות), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת יאיר צבן; ג. הצעת חוק לתיקון דיני עונשין (תיקון - הזכות למות), התשמ"ח - 1987, מטעם חברת הכנסת שולמית אלוני; ד. הצעת חוק נציב קבילות ילדים, התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת דוד צוקר.

עוד הונחה על שולחן הכנסת הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא "העיצומים במעונות ויצ"ו". תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה למוזכר הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למוזכר הכנסת, בבקשה.

מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות ממלא מקום יושב ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם - א. הצעת חוק העמותות (תיקון) - מועד רישום עמותה), התשמ"ח - 1987, מטעם חבר הכנסת דוד מגן; ב. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב]

ב. שאלות ותשובות

הגבלה והפחתה מהקצבה - בטל הצורך לחשב לפי הכנסת שנתית במקום הכנסת חודשית.

מלבד זה, בהצעת החוק קיימת הטבה נוספת, ולפיה לא תפחת קצבתם של גמלאים מגיל 60 ולפני גיל 65 בשום מקרה עקב השתכרות מקופה ציבורית משניים-שלישים, לעומת המצב הקיים המשאיר אותם בשליש קצבה בלבד.

השינויים האלה ייתנו פתרון משמעותי לבעיית הגמלאים בגיל גבוה יחסית.

2. ראה תשובתי על שאלה 1.

3619. מס על תרומות לטיפול רפואי בחוץ-לארץ
חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בתאריך 21 בספטמבר 1987 פורסם מאמר בעיתון "לאשה", ובו כותבת הגברת שלי חושן, העומדת בראש אגודת "יד ביד", כי הממשלה גובה 15% מס מתרומות הנאספות לשם שליחת תולים לטיפולים בחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן זהו שיעור המס הנגבה כעבור נסיעות לחוץ-לארץ למטרות רפואיות, המאושרות על-ידי משרד הבריאות?

היו"ר א' נחמיאס:

אני מזמין את סגן שר האוצר להשיב על שאלות של חברי הכנסת. בבקשה, אדוני.

2810. הכנסת נוספת של גמלאים

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר האוצר ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

(על-פי חוק פנסיה תקציבית קיימת הגבלה על הכנסתו הנוספת של גמלאי. הגבלה זו מחושבת על בסיס הכנסתו החודשית ואינה מתחשבת בסך כל ההכנסה השנתית.

שאלותי לשר הן:

1. מדוע לא מעודכן הניכוי בגין הכנסתו הנוספת של גמלאי לפי ההכנסה השנתית, כמקובל לגבי מס הכנסה?

2. האם מוכן השר ליוזם שינוי החוק כדי לתקן זאת?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמרדי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעבר לא היה אפשר טכנית לעדכן את הניכוי בגין הכנסתו הנוספת של הגמלאי.

כיום עם קבלת הצעת החוק של חבר הכנסת יאיר צבן, שעברה בקריאה טרומית ונתמכה על-ידי האוצר, ולפיה עובדי מדינה מעל גיל 65 יהיו זכאים להשתכר מקופה ציבורית ללא

2. אם לא — מה הוא שיעור המס?

3. מדוע ככלל מוטל מס על תרומות אלו, הנאספות בקשיים מרובים?

חשובות סגן שר האוצר ע' אמוראי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין גובים כל מס על תרומות או על נסיעות לחוץ-לארץ למסדות רפואי, מלבד היטל נסיעות קצוב של 250 ש"ח לנוסע.

2. על העברת כספים לחוץ-לארץ לכל מטרה שהיא, לרכות הוצאות רפואי, משולם היטל מטבחי-חוץ כדון בשיעור של 15% + 1%.

3. הקרן לכיסוי מסים עקיפים מחזירה היטל 15% וכן היטל נסיעות לכל מי שנוסע לרפואי בחוץ-לארץ, אם יש אישור של משרד הבריאות שהטיפול בחוץ-לארץ חיוני.

3626. שיבושי עבודה במשרדי מס שבח ומס רכוש

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר האוצר ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

זה חודש מספר לא מתאפשרת בדיקת אמינות טופסי בקשות למשכנתאות של זכאי משרד השיכון ואין מתן אישורים לזכאים, החייבים להמציא לכנקים הוכחות על עובדת היותם חסרי דירה.

תופעה זו נעוצה בעובדה שעובדי מס שבח ומס רכוש אינם מעדכנים את קובץ הנתונים שלהם ואינם מוציאים נתונים לגורמי חוץ.

מצב זה פוגע באזרחים רבים, שאינם יכולים לממש את זכותם לזכויות, ופוחת פתח להונאות, מפני שהבנקים אינם יכולים לבדוק את אמינות הצהרותיהם של מבקשי הסינו.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים פרטים אלה?

2. מה יש בדעת משרדך לעשות כדי לחקן את המצב?

חשובות סגן שר האוצר ע' אמוראי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אגף מס הכנסה ומס רכוש הוא הגוף היחיד במדינת ישראל, שבו מתנהל בצורה ריכוזית וממוכנת רישום מידע על כל המקרקעין במדינה. הריכוז כולל גם מידע על בניינים ואזורים חקלאיים הפטורים ממס רכוש, ולפיכך במצב החוקי הקיים אין המידע ררוש לעבודת האגף.

המשתמשים העיקריים במידע הם: משרד השיכון — לצורכי זכאויות; המוסד לביטוח לאומי — לצורכי אכיפת גביית מס המושפטים — לצורכי שמאות. גם גופים ממלכתיים אחרים משתמשים במידע לעתים מזומנות.

בשל הדרישה לקיצוצים בפעילויות האגף ולפוטורי עובדים במס רכוש, הוחלט באישור מנכ"ל האוצר דאז מר ע' שרון להפסיק מ'1 באפריל 1987 לערוך ולתחזק את מרשם הבניינים והשטחים החקלאיים בארץ, שהעסיק כ'25 עובדים.

יצוין, כי לאחר אישור המנכ"ל למהלך זה נשלחו הודעות מתאימות למשרדים שצוינו לעיל.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני סגן שר האוצר, בוודאי עבדת קשה כדי להכין את החשובות לחברי הכנסת. אני מודה לך.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
תודה רבה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מקווה שמצבו של סגן השר רוני מילוא לא יהיה כמצבו של סגן שר האוצר.

היו"ר א' נחמיאס:
מי ייתן ותקוותך תתגשם.

אני מזמין את סגן השר רוני מילוא להשיב על שאילתות של חברי הכנסת. בבקשה, אדוני. סגן השר רוני מילוא ישיב על שאילתות שהוגשו לראש הממשלה.

3557. הוראת השר שרון להכין שטח להתנחלות חבר הכנסת ח' טובי שאל את ראש הממשלה ביום ז' באב התשמ"ז (2 באוגוסט 1987):

השר שרון שיגר בולדוויר להכנת השטח ליד טול-כרם להקמת התנחלות חדשה. רק הוראתו של שר הביטחון, לעצור את הבולדוויר ולהחזירו, מנעה פעולה זו.

הנני שואל את כבוד השר:

האם נחקר מעשהו של השר שרון?

חשובות סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מדובר בפעולה של זרוע שלטונית במישור המינהלי. לפיכך לא היה מקום לחקירה.

3571. חוזה החכירה של האוניברסיטה המורמונית חבר הכנסת א"י שפירא שאל את ראש הממשלה ביום י"א באב התשמ"ז (6 באוגוסט 1987):

בעיתון "המודיע" מיום א' מנחם-אב התשמ"ז, 27 ביולי 1987, פורסם, כי לוועדת השרים לענייני המורמונים נמסר לאישור נוסח של חוזה החכירה, אשר לא יגביל בצורה יעילה את הפעילות המיסיונרית של המורמונים בארץ.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הפרטים האלה ידועים לך ומקובלים עליך?

2. האם ידועה לך החלטת הממשלה מיום י"ב מנחם-אב התשמ"ז, שלפיה תיאסר על המורמונים כל פעולה מיסיונרית מכל סוג שהוא ובכל מקום? האם החלטה זו תיושם?

חשובות סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בהחלטתה של הממשלה מיום י"ב באב התשמ"ז, 17 באוגוסט 1986, נרשמו, בין השאר, התחייבויות נציגי האוניברסיטה והכנסייה המורמונית בפני ועדת השרים, שלא תהא פעילות מיסיונרית והמרת דת על-ידיהם בכל צורה שהיא. כן הוטל על מינהל מקרקעי ישראל, בתיאום עם היועץ המשפטי לממשלה, לפעול כדי לעגן תנאים בחוזה להבהרת נושא זה.

בהמשך לכך שבה הממשלה וקבעה בהחלטה מיום 22 במרץ 1987 להקים ועדת שרים למעקב אחר הנושא בראשות השר לענייני דתות. ועדת השרים יושבת על המדוכה ועושה מאמצים רבים להגיע להסדר מחייב, שלפיו תיאסר כל פעילות מיסיונרית מטעם המורמונים בכל רחבי המדינה. אנו מקווים כי סיכומיה של ועדת השרים יהיו משביעי רצון.

תשובת סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
הסוכנות היהודית פועלת מכוח חוקתה ועל-פי ההסכמים בין הגופים המרכיבים את מוסדותיה. על כל פעולה בעניין זה להתנהל בהליכים הדמוקרטיים שעל יסודם מושתתת הסוכנות.

3615. הדיון בממשלה על יישום עונש מוות

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את ראש הממשלה ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):
ברצוני לשאול:

מדוע הוקפא בממשלה הדיון שהחל בעבר על יישום עונש המוות? האם בדעתך לחדשו? אם כן — מתי?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הדיון לא הוקפא והוא יימשך בקרוב.

3616. נסיעות שרים לחוץ-לארץ

חבר הכנסת ר' מגן שאל את ראש הממשלה ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

פורסם כי בישיבת הממשלה בסוף חודש אוקטובר הורית לשרים לצמצם את מספר נסיעותיהם ואת תקופות שהותם בחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול:

מה עלה בגורל החלטות הממשלה מ־1 ביולי 1985 בנושא זה, ומה הוא הגידול שחל בנסיעות אלה בתקופה יולי-אוקטובר 1987 לעומת התקופה המקבילה ב־1985?

תשובת סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. ראש הממשלה אכן קבע לאחרונה הנחיות בדבר צמצום נסיעות שרים.

ב. החלטות הממשלה מקיץ 1985 בנושא היו לפרק זמן קצוב.

ג. אין מנהלים סטטיסטיקות השוואתיות בנושא דגן, אך כל נסיעות השרים ומועדי צאתם ושובם מתפרסמים ברשומות הפתוחות לעיונו של כל מי שמתעניין.

הו"ר א' נחמיאס:

אדוני סגן השר רוני מילוא, אני חושב שהיה ראוי שחברי הכנסת אשר הגישו את השאלות לראש הממשלה יהיו נוכחים בעת מתן התשובה עליהן. אני מבקש סליחה. אני מודה לך, שהכנת את עצמך כדי להשיב לחברי הכנסת. תודה רבה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

3611. השתתפות מנהל לשכת ראש הממשלה בהפגנה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את ראש הממשלה ביום י"ח בחשוון התשמ"ח (10 בנובמבר 1987):

בתאריך 11 באוקטובר 1987 השתתף מר צחי הנגבי, מנהל לשכת ראש הממשלה, בהפגנת מפלגות הליכוד והתחיה בעיירה שדרות נגד אירוע למען השלום שנערך בעיירה. נמסר לי, כי בהפגנה זו נשא מר הנגבי דברים נגד האירוע ומארגניו ותקף את ממלא-מקום ראש הממשלה, מר שמעון פרס.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים האלה נכונים?

2. אם כן — האם הנחה ראש הממשלה את עובדי משרדו להשתתף בהפגנות ולתקוף את ממלא-מקומו?

3. אם לא — האם ניקוט ראש הממשלה אמצעים בנדון?

4. האם ניקוט ראש הממשלה אמצעים למניעת הישנותם של מקרים מסוג זה? אם כן — אילו אמצעים?

תשובת סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מנהל לשכת ראש הממשלה הוזמן לשדרות לשאת דברים בסמינר רעיוני בסוגיית השלום. משהגיע למקום נמסר לו מפי המארגנים, כי ראש המועצה המקומית הורה לסגור את אולם הסמינר בפני חלק מן התושבים ואורחיהם ומשום כך יתקיים סמינר חלופי תחת כיפת השמים.

2. לא.

3—4. מן העובדות המפורטות בתשובה על שאלה 1 עולה שאין מקום לנקיטת צעדים כלשהם בנדון.

3614. ניהול מחלקות בסוכנות עלי-ידי רפורמים וקונסרבטיבים

חבר הכנסת י' יוסף שאל את ראש הממשלה ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

נוכח ההסכם שנחתם בסוכנות היהודית בין תנועת העבודה לרפורמים ולקונסרבטיבים, הסכם אשר יביא למסירת מחלקות הארגון תרבות והינון לאנשי הגולה הרפורמים והקונסרבטיבים, ברצוני לשאול:

1. האם יש לממשלת ישראל זכות להתערב בהחלטות הסוכנות היהודית?

2. האם יש גוף הרשאי לבקר את הנעשה בסוכנות ולפקח עליו?

3. האם מוכן כבודו לפעול לכל ייתנו מחלקות בסוכנות היהודית לידי רפורמים וקונסרבטיבים מהגולה?

ג. הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל אי-נכונותה לקבל את הרעיון

של ההעברה — טרנספר — של הערבים מארץ-ישראל

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש. כנסת נכבדה, בשנת התשל"ב — 1972 נאמתי באוניברסיטת חיפה. קראתי שם להוציא את ערביי ארץ-ישראל לארצות ערב בטרם יבוא עלינו יום אף השם. והתגובות — מימין ושמאל רק חיל וחולניות. הממשלה

הו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל אי-נכונותה לקבל את הרעיון של ההעברה — טרנספר — של הערבים מארץ-ישראל. חבר הכנסת מאיר כהנא, בבקשה.

נאציזם, היטלרזיסם. הם דחו את ההכל הזה, השקר הזה. היום רובו של העם אינו מתנגד להוצאת הערבים מטעמי מוסר. ההתלבטות היחידה עתה היא בשאלה האם ניתן להוציא אותם. לא עוד שאלה של מוסר, אלא שאלה פרקטיות, מציאותיות: האם ניתן. אני אומר: כן. רבותי, זה מסמל מהפך אינטלקטואלי נפשי אדיר, זה הניצחון של תנועת כך.

חברי הכנסת, האיום הדמוגרפי של הערבים הוא מסוכן לאין שיעור; מכל המחבלים של אש"ף ומכל צבאות ערב. ראשית חוכמה, ראשית הפתרון, נעוץ בתוכנו, בנפשנו, ברוצנו להודות על האמת, דהיינו: קיים ניגוד מוחלט, קיימת סתירה חסרת מוצא בין המושג של ציונות ומדינה יהודית לבין המושג של דמוקרטיה מערבית. מי שלא מבין זאת, אטום. מי שלא רוצה להבין זאת, מרמה את עצמו ואת העם ומסכן את קיומו.

הציונות הפוליטית נולדה כדי להקים מדינה יהודית בארץ ישראל. למדינה הזאת, היהודית, יש פירוש יסודי בסיסי: מדינה עם רוב יהודי, מדינה השייכת לכל העם היהודי באשר הוא. לרבות אלה, הרוב, שעדיין לא הגיעו. מדינה של ריכוזות יהודית, שבה היהודי הוא בעל הבית, היהודי קובע את עתידו וגורלו, והיהודי הוא קברניט הספינה. במדינה יהודית אין ללא-יהודי מה לומר בהכרעות לאומיות הקובעות את גורל המדינה והלאום. מדינה יהודית שייכת ליהודים, ומשום כך קבעה המדינה חוק יסודי בשם חוק השבות, המעניק ליהודים כלכד את הזכות הבלעדית לעלות ארצה כרצונם ולתבוע אזרחות מיידית. החוק הזה לא נקבע על-ידי כהנא. הוא פרי הדמיון של מפא"י והשמאל הנאור, המתקדם והמוסרי. הם העבירו את החוק הזה, המפלה בין יהודי לבין גוי. אילו לא נקבע חוק זה, ואני הייתי מגיש ביום שני, היום, הצעת חוק זהה לו מלה כמלה, היתה הנשיאות פוסלת את החוק מטעמי גזענות. זאת הצביעות. עד כאן על הציונות והמדינה היהודית.

אך מה על הדמוקרטיה המערבית? מה הקשר של המושג הזה, המערבי, הגויי, לרעיון הציוני של מדינה יהודית? הדמוקרטיה המערבית דוחה בשאט נפש את המושג של מדינה יהודית. הדמוקרטיה המערבית תובעת מדינה הנתונה להכרעת הרוב, ולא חשוב מי הם הרוב. אם יהיו הערבים הרוב, אזי זכותם להקים כאן מדינה על-פי תוכניותיהם. זאת דמוקרטיה מערבית. מי מכל אלה שברחו מן האולם יהיה מוכן לקום היום ולהגיד: אני מוכן לחת להם להיות רוב, ומוכן שעל-ידי הדמוקרטיה הם יחסלו את המדינה היהודית? איזו צביעות.

זה הניגוד, זו הסתירה. ועל הפער בין מדינה יהודית לבין דמוקרטיה מערבית אי אפשר לגשר. האמת הזאת, הצלולה והבהירה, הפכה למפלצת, לחלום כלהות, למתייוונים בארץ. לא מר פרו ולא מר שמיר, לא מערך ולא ליכוד, לא רפול ולא גאולה, איש מהם אינו מסוגל לאזור אומץ להתמודד עם הבחירה ולבחור — זה או זה. במקום זה הם מתחמקים, משמיצים: כנא הוא גזעני, פאשיסטי, נאצי. מסכנים ואווילים, מגוי לב הם, אחווי פחד מהמחשבה שמא יצטרכו לבחור.

לכן הם מתרוצצים, הדמגוגים של השמאל — להיפרד מהשטחים. הו, זה הפתרון: להיפרד מהשטחים ומהערבים שבהם. זה הפתרון. גאונים, ממש גאונים. ללא ספק, אם ניתן לערבים את השטחים ובכך נחזיר אותם למרחק של 15 ק"מ מהים, זה יבטיח לנו את המדינה היהודית. ללא ספק, ללא ספק, זה הפתרון.

ואם ניתן להם את השטחים, מה הרווחתו? 10 שנים, 20 שנה? הרי פצצת האוכלוסייה הערבית נמצאת גם כהן "הקו הירקרק", בגליל כבר יש רוב ערבי, בנצרת-עילית, בעכו,

בכבודה ובכעמה גינתה את ההצעה, משה שמיר, איש ארץ ישראל השלמה, העמוד הימני של פטיש הימין, כתב מאמר קשה וחריף שהשתרע על עמוד שלם ב"מעריב". קונסנסוס לאומי כביכול, שטיח שטחי מקיר לקיר, שקבע: הוצאת הערבים היא צעד מתועב, בלתי מוסרי, בניגוד לציונות.

ואני בשלי. תנועת כך בשלה. "אחוזתי ולא ארפה". התמדנו ונהגנו בעקביות מאז ועד היום. נעצרנו, שוחררנו והמשכנו. הושמצנו, הוטרדנו והמשכנו.

ופתאום, ואשמע אחרי קול רעש גדול: טרנספר, ופתאום, קול מבשר, מבשר ואומר: טרנספר. ופתאום מה קול התרועה הגדולה הזאת? מה קול ההמון הזה? — טרנספר. ממש תור ארוך של טרנספריסטים. קול התור נשמע בארץ. מימיני — גנדי, אלוף במילואים, אלוף הפיקוד לשעבר, רחבעם זאבי, ומשמאלי — מיכאל, סגן שר הביטחון, איש סדרו של יצחק שמיר — מיכאל דקל. וממולי — יוסקה, השר בלי תיק, שאולי כעתיד יהיה תיק ללא שר, יוסף שפירא, אטומל ממורשה היום ממפד"ל ומחר מי יודע, גנדי, דקל, יוסקה שפירא — כולם "תפסו טרמפ" על רכב הטרנספר. תור מכובד של מכובדים, אך בסופו של דבר הקול קול כהנא. קול כהנא נשמע בארץ.

הבה נגמור עם הניתוח הזה. אחד אחד זעקו אלה "טרנספר" ומייד סירסו את כל הרעיון בבריחה מבוהלת. במנוסה מאימת הפגזים של כלי התקשורת, של השמאלנים הדימנים המתחסדים. הם ברחו מההתקפות של האינטלקטואל לים שזעקו גזענות ומדי שהעלו את דגל הטרנספר על נס; הם נס מפחד המשמיצים. נס ליחס. על נסים כאלה אין לסמוך.

למחרת ההצהרה "טרנספר", מייד נסוגו, נזורו אחור. טרנספר — כן, אך רק מ"רצון": מרצון? בוודאי מרצון. איזו הצעה מציאותית. אני כבר רואה בדמיוני הפורה, כיצד ניגש גנדי אל חבר הכנסת תופיק טובי בהצעה לטרנספר מרצון. דקל פורס את עניו על תופיק זיאר: תופיק, יש לי הצעה בעבורך שאי אפשר לסרב לה. יוסקה ניגש אל מחמד ותד עם החיוך המתוק שלו ואומר לו: שמע ידידי, אתה מעוניין לצאת מהארץ? בוודאי, בוודאי, הם יצאו מייד.

אגב, איזו מלה זו טרנספר? לשון הקודש? לשון התנ"ך? התלמוד? הרמב"ם? טרנספר. ואיך מטים אותה: אני אטרנספר את הערבים, אתה תטרנספר, אנחנו נטרנספר והמה מטרנספרים.

רבותי, הגיע הזמן לשים קץ לליצנות הזאת. רדאי שסכנת הערבים בארץ, סכנת הדמוגרפיה, הילודה, מאיימת על קיומה של המדינה היהודית. הלוא זאת האזהרה שהשמיעה תנועת כך מאז הקמתה. שנים על שנים אנו מתירעים על סכנה זו. ורק משום כך, תרתי משמע, התעוררו כל הישנים והמיושנים, העיוורים והמוכים בסטנדרים ראו אור גדול. הודות לתנועת כך ומאבקה העיקש בנושא זה של סכנת הערבים, הקיצו פתאום משנתם הנרדמים הפוליטיים, מגי הלב האינטלקטואלים, אלה שלא הבינו ולא רצו להבין. העיקר כעת הוא, שתנועת כך הצליחה לשבור את מחסום הדממה, את קשר השתיקה. היום מדברים כולם על הבעיה. כולם הכירו אותה, והיום מותר לשוחח עליה ולדרוך בה. זה הניצחון של תנועת כך, שלא נרתעה מפני מעצרים, מאסרים ואיומים.

זאת ועוד זאת, היום חל שינוי מוחלט ומהותי בקרב העם. אותו עש שעד לפני זמן קצר פחד להוציא מהפה את המלים: הוצאת ערבים, טרנספר — כבר לא פוחד אותה. העם הזה כבר דחה את ההבל, שלפיו הוצאת הערבים היא גזענות, פאשיזם,

— הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי אמון לממשלה; הצעה לסדר; הצעה לסדר-היום —

שיצילנו מטבת. חס ושלום, מנוראות, משואה, חס וחלילה, והוא — להוציא אותם מכאן, לא טרנספר מרצון. כי אם הוצאה, הן ברצון והן שלא ברצון.

מכיוון שהממשלה הדוראשית הזאת אינה מסוגלת להחליט וממיטה על העם הזה אסון לאומי, אני מציע הצעת אי-אמון.

היור"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא. אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

הצעת סיעת תנועת "כך" להביע אי אמון לממשלה בשל אי נכונותה לקבל את הרעיון של ההעברה — טרנספר — של הערבים מארץ-ישראל לא נתקבלה.

ד. הצעה לסדר

מדוע פועל בנק לאומי לישראל בכית-שערים בעוד ההסדר נמצא בתהליך בירור לקראת פתרון? אני מוחה על כך ואני מקווה שזאת לא תהיה הנורמה שנהיה עדים לה בעתיד.

היור"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני מציע שבדברייך והצעתך יועברו לדיון בוועדת הכספים של הכנסת, כיוון שהיא מצויה בלאו הכי בעיצומו של הדיון בנושא זה.

ה. הצעה לסדר-היום

הורדת שיעורי הביטוח הלאומי שמשלמים המעסיקים ופגיעה נוספת בקצבאות

מיליון דולר, הוקל על השכירים, היתר הורד ממעסיקים ומחכורות. בבדיקה שנעשתה התברר, כי העשירון העליון נהנה מ-37% של הפטורים. העשירונים התחתונים אינם נהנים כלל, או כמעט אינם נהנים.

מאז יוני 1986 ירד נטל הביטוח הלאומי שמשלמים המעבידים בשכיל שכיריהם מ-10.4% ל-3.2%, במקום שני-שלישים מרמי הביטוח, שהיו חלקו של המעביד, היום — הוא שליש. חלקם של העצמאים היה 15.4%, היום — רק 8.25%. מי נהנה מן ההפחתה הזאת? לפי חישובי המוסד לביטוח לאומי, היתה העלות של ההפחתה 1.2 מיליארד ש"ח. המעבידים קיבלו מזה מיליארד ש"ח. העצמאים — 200 מיליון ש"ח. יחד 1.2 מיליארד ש"ח.

אבל איך זה מתחלק? התעשייה והחקלאות קיבלו מזה רק 300 מיליון ש"ח, ורשאר הענפים קיבלו 900 מיליון ש"ח. אם הנימוק להפחתה היה הורדת עלות העבודה למען הייצוא או לעידוד התעשייה והחקלאות למען הייצוא, הרי אין בדבר גרולה יותר. מה למתנות שקיבלו חברות, יבואנים ועורכי-דין ולעלות העבודה? היצוא כהחלט לא נבנה מזה. לא צורכי המשק הם שהבטיחו את המהלך הזה, אלא התפיסה הכלכלית-החברתית של קברניטי האוצר ובנק ישראל.

למה נודעקתי? כי רצוי שכלוני הניסוי האלה, המופרחים כל יום כהמלצות של ועדת-שינוסקי, יתפוצצו בעוד מועד. כשיהיה התקציב מוכן, יהיה מאוחר מדי. צריך לטפל בנושא

בחזפה, ברמלה, בלוד, ביפו, כבר אפשר לראות שם את המדינה הפלשתינית קורמת עור וגידים לעינינו.

טרנספר, טרנספר מרצון — איזו בדיחה לא מצחיקה. חברי הכנסת, ראשית כול, בואו וגדבר עברית, לא טרנספר כי אם העברה, הוצאה — בין ברצון ובין שלא ברצון. כאשר מדינתי ואני עומדים בפני סכנת השמדה, חיסול — האם אני אשאל את מי ששואף לחסל אותי אם הוא מוכן לצאת? אני לא "פרייר" כזה. יחיו כולם בארצותיהם. יש להם 22 מדינות, כן תרכנה. שיחיו שם באהבה ובאחוזה וכדו-קיום עם אחיהם, דו-קיום ערבי, כמו בלכנון. אבל לא כאן. לנו אין 22 ארצות. לנו אין אפילו שתיים. זאת האחת היא שלנו, ואינה שייכת לעם אחר או לאדם אחר שאינו יהודי.

לסיום, עלינו לבחור, או מדינה יהודית או מדינה דמוקרטית נוסח המערב. מי שבוחר בדמוקרטיה הוא אנטי-ציוני, אויב העם ובוגד במדינה: מי שבוחר במדינה היהודית חייב לאמץ, לחבק, להפעיל את הפתרון היחיד

היור"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמש נמנע עיקול נכסי המתיישבים בבית-שערים, ואפשר המשך ניהול המשא-ומתן להסדר חובות המושב. אין ספק שיש לעשות מאמץ על-מנת להחזיר חובות. לשם כך הוכנה תוכנית רכז. הומן הרב המוקדש לבירורים והשהיית ביצועה של התוכנית עלולים להקשות ולמנוע אפשרות יישומה.

היור"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום, ההצעה הראשונה, מס' 6352: הורדת שיעורי הביטוח הלאומי שמשלמים המעסיקים ופגיעה נוספת בקצבאות. רשות הדיבור לחברת הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מ"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני יודעת שישאלוני מה נודעתי לנושא שעניינו הוא תקציב השנה הבאה. למה נודעתי? כי יום יום מפריחים כלונים לניסיון ומחכים לראות מה תהיה תגובת הציבור — האם יבלעו את הגזירה או הגזירות הניחוחות על גבם של החלשים? האם יעכלו את הקיצוצים של שירותי רווחה, שהושגו אחרי שנות תסיסה בשכונות? היכינו את משמעותה של השיבה לתקופת הסעד, את החזרה למתן חסד למשפחות שבהן הילדים רכים לעומת הפרנסה שהיא מועטה? האם ישימו לב למגמה, לכיוון, לכרסום? או שמא ישלים הציבור, כשם שהשלימה הקואליציה, כשם שהשלים גם חציה של הקואליציה מספלי העבודה?

הם השלימו בזמנם עם הרפורמה הראשונה במס ההכנסה. אחר כך השלימו עם הורדת נטל דמי הביטוח הלאומי מן המעבידים והעצמאים, ואחר כך — צריך לשאול מי נהנה מהפטורים וההפחתת המסים.

אדוני היושב-ראש, הפטורים ממס הכנסה לפרטים הסתכמו בשיעור של יותר ממיליארד דולר. חלק קטן מזה, 131

המלצות הוועדה בתחום זה, שאני מדברת בו, תתקבלנה ותוכנסנה כמרכיב בתקציב הבא, תורחב תחולת העוני.

אנחנו יודעים שכבר היום יש 81,000 משפחות עניות, כ-400,000 איש, ומה על הקשישים והזקנים? אדוני היושב-ראש, 55% מכלל אוכלוסיית הקשישים והאלמנות מצויים בשלושת העשירונים התחתונים מבחינת ההתפלגות של ההכנסות במשק, ורק 16% נהנים מרמת הכנסה העולה על השכר הממוצע. אני לא רוצה להלאות את הכנסת בנותנים נוספים.

הפנסיונרים במגזר הציבורי מגלים פתאום, שאחרי כל שנות עבודתם, במקום לקבל 70% פנסיה, הם מקבלים במקרה הטוב 40%, ובמקרה הרגיל 30% מן המשכורת המשולמת היום לעובדים במעמדם.

גם בסקטור העסקי התחיל המחסור לאותה. לא יהיה די בקרנות הפנסיה כדי לשלם את הקצבאות. לא אחת מחבר, כאשר מפעלים נסגרים, פושטים רגל או מתפרקים, שבעלי המפעלים שכחו פשוט להפריש לקרן הפנסיה.

אני שמחה שסגן שר האוצר נמצא פה. קראתי ריאיון אתך, אדוני סגן שר האוצר, שאלו אותך מה יהיה עם הפנסיונרים ואתה הסברת: מה לעשות, אין צמיחה — — —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבר יש צמיחה יפה. 15 שנה לא היתה צמיחה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

הריאיון אתך היה לפני זמן לא רב, לפני שבוע או שבועיים.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אמרת ש-15 שנים לא היתה צמיחה.

דן תיכון (הליכוד):

אומרים שהליכוד אשם בזה, אבל לפני 15 שנים הליכוד לא היה בשלטון.

חיים קופמן (הליכוד):

גם מפ"ם היתה בשלטון.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

זה מעניין מאוד. אני שמחה מאוד שעוררתי אתכם מתרדמה.

אדוני סגן שר האוצר, באותו ריאיון אמרת: מה לעשות, עדיין אין צמיחה במשק, יכול להיות שכבר יש התחלות, אבל 15 שנה לא היתה ועדיין אין צמיחה. אמרת, שלו היתה צמיחה של 5.5% — אני מצטטת נכון? בנאמנות? — היינו פותרים גם את בעיית הפנסיונרים, כי היתה תוספת של עובדים צעירים, אבל משום שאין תוספת של עובדים צעירים, ואין אוכלוסייה צעירה הנונסת להסדר הפנסיוני, יש בעיה. הזקנים לא רוצים למות — זאת אני מוסיפה — לכן קשה מאוד בקרנות הפנסיה.

עכשיו ישבו ומצאו, נצרף את הפנסיה, שבלאו הכי נשחקה עד דק, לקצבת הזיקנה ונבטל את הפטור ממס שהיה נהוג על 35% מהפנסיה. יתר על כן, נקצץ בחצי את התוספת של 2% שמקבל גמלאי על כל שנה וחזק מעל 10 שנות וחזק.

אני יודעת את המרירות שיש בקרב הפנסיונרים, ואני יודעת שתמיד ימצאו מי שיצביעו על הקרנות ההסתדרותיות, ואולם, אנחנו יודעים מה קורה למעשה. קצבת זיקנה חייבת להיות, לפי חוק הביטוח הלאומי — 16% מן השכר הממוצע.

ולעצור את הקטסטרופה החברתית בטרם ייפול הפור. כל הרפורמות המוצעות פוגעות ברווחה ובשירותים האוניברסליים.

אדוני היושב-ראש, אם מתכוונים לקצץ 750 מיליון שקלים חדשים בתקציב, יהיו כל הקיצוצים בתחום החברתי — קיצוץ סובסידיות של המצרכים הבסיסיים, הטלת אגרות על החינוך והבריאות, הפיכת קצבאות הילדים לנקודות ויכוי במס הכנסה, זאת אומרת, חזרה לשיתת הסעד, פגיעה בגמלאים ובקצבאות הביטוח הלאומי עליידי מיסוי, בסך הכול "מטפסים" על השכירים, על בעלי ההכנסות הנמוכות והבניוניות.

מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי אמר בפומבי, כי אם יישמו את החלקים ברוח ועדת-שינוי שקי שניינס תחומי החברה, תיגרס קטסטרופה. אני רק מצטטת את מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, העברת קצבאות הילדים מן הביטוח הלאומי למערכת הזיכויים במס הכנסה תגרום לכך, שאלה העומדים על סף המס או מתחתיו לא ייהנו מזיכוי.

דן תיכון (הליכוד):

כך היה לפני ועדת כן-שחר.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

נכון מאוד. האם לזה רוצים לחזור? מי שמקבלים הבטחת הכנסה, דמי אבטלה, קצבאות נכות כללית ונכות מן העבודה וקצבאות חלונות, שאירים וזיקנה — כיצד הם יממשו את וכותם לזיכוי במס? הרי קצבתם נשחקה בלאו הכי.

מה קרה לקצבאות הילדים? אינני רוצה לחזור על נושא שאנחנו רשים בו ודשים בו ועדיין אין לו פתרון. מאז 1975, מאז הרפורמה הקרויה על שמו של כן-שחר, ניתנה הקצבה לפי חוק כשירות אוניברסלי. בעלי הכנסות גבוהות שילמו יותר מס הכנסה, ובעלי הכנסות נמוכות קיבלו את הקצבה כקצבה ולא כזיכוי במס, שממנו לא יכלו ליהנות. ב-1975 ביטלו את השיטה הנפסדת של פשיטת יד בפני העובדת הסוציאלית בגין ריבוי ילדים, ביטלו את שיטת הפתק, תסמונת "סאלת שבת" נעלמה מן האופק, עתה היא עומדת כפתח כדי לחזור לפי הומנתה של הממשלה?

רבותי, מאז 1984 שחקו את הקצבה צעד אחר צעד, בשיתת הסלמי. תחילה הטילו מס על קצבת הילד הראשון עד השלישי. ביולי 1985 ביטלו את קצבת הילד הראשון למשפחה שיש בה עד שלושה ילדים, למשפחות מעוטות הכנסה היו אמורים להחזיר את הקצבה שנגולה באמצעות המעביד. יצרו הסכמים ביורוקרטיים מפלצתיים. עד היום אין איש יודע, אם אותם מעבידים, שקיבלו מן הביטוח הלאומי את ההחזר כעד ילדי עובדיהם מעוטי ההכנסה, אומנם שילמו להם את ההפרשים אם לא. שמעתי מאנשי הביטוח הלאומי, שהם לא יודעים מה קרה לכסף שהיה צריך להינתן עליידי המעבידים למשפחות שהכנסתן נמוכה. כל השיטה היתה פסולה מלכתחילה.

כינתיים היה האוצר חייב לשפות את הביטוח הלאומי בסכומים חסריים בשל הפחתת תשלומי המעסיקים, והיה הסכם עם האוצר בדבר שיפו. אך האוצר לא העביר בזמן את הכסף, והביטוח הלאומי יצא נפסד פעם אחר פעם. הביטוח הלאומי נכנס לסחרור של תלות ומחסור.

עם ההמלצות של ועדת-שינוי שקי בתחום זה, ילך העוני בקרב משפחות מרוכות ילדים ויורחב. אינני יודעת, מה עומדת הוועדה להציע בתחום המיסוי על ההון, אבל אני יודעת שאם

שיעורי דמי הביטוח בשיעור של 2.7% כחסדר זמני לשנת התקציב 1987.

בעקבות החלטות הממשלה מגיעים כיום שיעורי דמי הביטוח — בכלל זה מס מקביל בשיעור של 4.95% — ל-13.5% מן ההכנסה החייבת בדמי הביטוח של עובדים שכירים ול-13.2% מן ההכנסה החייבת בדמי ביטוח של עובדים עצמאיים. תשלום דמי הביטוח בגין עובדים שכירים מתחלק בינם לבין המעבידים כך שהעובדים משלמים כיום 5.35% מהכנסתם החייבת בדמי ביטוח, ואילו המעבידים משלמים — בכלל זה מס מקביל — 8.15% מן ההכנסה החייבת בדמי ביטוח. בניכוי מס מקביל משלמים המעבידים 3.2% בלבד, ויחד עם העובדים מעבירים 8.55% מן ההכנסה החייבת בדמי ביטוח לצורך המימון הענפי.

על-פי החלטת הממשלה, כאמור, משפה משרד האוצר, על-פי חוק, את המוסד לביטוח לאומי על הפסד דמי הביטוח בגין הפחתת השיעורים. סכום השיפוי הגיע בשנת 1986 ל-906 מיליון שקלים חדשים. ללא השיפוי בסכום זה הגיעה השתתפות האוצר במימון כלל הגמלאות המשולמות על-ידי המוסד ל-37%. הפחתת דמי הביטוח והשיפוי המתחייב הביאו להגדלת חלקו של האוצר ל-62% מכלל הגמלאות. לכאורה, המוסד אינו נזוק מכך, שהרי המשאבים שיועמדו לרשותו יישארו בעינם.

לדעתי, חברת הכנסת גרוסמן, לא היתה הצדקה, גם לא כלכלית, להפחית את דמי הביטוח למבוטחים הלא-שכירים. כידוע, הקטנת שיעורי דמי הביטוח היתה גורפת והתייחסה לכל המגזרים במשק. בכלל זה מגזרים לא-יצרניים ועובדים עצמאיים שחלקם הגדול בעלי מקצועות חופשיים או עובדי הסקטורים השירותיים. אין, לדעתי, הצדקה כלכלית להפחתת שיעורי דמי הביטוח לאוכלוסייה זו, כאשר אין מאחוריה תרומה כלשהי להפחתת עלויות הייצור ולשיפור כושר התחרות של המשק.

מערכת הביטוח הלאומי היא מעצם טיבה מערכת ביטוחית, שנועדה להבטיח גמלאות בשיעורים הקבועים בחוק. מקור המימון של הגמלאות הוא דמי הביטוח הנגבים מציבור המבוטחים. שיעורי דמי הביטוח נגזרים מרמות הכנסה של ענפי הביטוח השונים. שימוש בדמי הביטוח הלאומי בחינוך בלעדי להקטנת עלות העבודה, ללא התחשבות בצרכיו, הוא בגדר סטייה מן העקרונות המנחים את קביעת שיעורי דמי הביטוח. שימוש זה עלול לפגוע באיזון הקיים בין מערך התשלומים לבין מערך התקבולים.

לדעתי, הפחתת עלות העבודה במשק צריכה להתבצע אך ורק באמצעות מערכת המיסוי. יעילות הגבייה של המוסד לביטוח לאומי, או חוסר היעילות של הגבייה במס הכנסה, אינם מצדיקים יצירת עיוותים ושיבושי עקרונות חיוניים בחינוך החברתיים והכלכליים. שכן קיימת אחריות משותפת של הממשלה, המעביד והעובד למימון הגמלאות בשיעורים קבועים ומוסכמים, וזאת על-פי העיקרון של ביטוח הדדי ואחריות בין-דורית. צמצום חלקו של המעביד בדמי הביטוח הלאומי מכרסם במחויבות של המעביד להגן על הביטחון הסוציאלי של עובדיו ולהעביר את נטל האחריות מן המעריך הכלכלי למעריך תשלומי ההעברה.

עם זאת, חברת הכנסת גרוסמן, את מתרעמת על התיקון שהתקבל, אבל הצעת החוק נדונה ואושרה במליאת הכנסת על-פי כל כללי החקיקה המחייבים. לפיכך, הביקורת אינה

אך היא ירדה ל-11%. אחר כך עיגלו אותה ל-14%. איני זוכרת מתי היה שיעור הקצבה 16%. אני שואלת: איפה שר העבודה והרווחה? מדוע אינו מקים צעקה גדולה על כך שער עכשיו שדרו את הילדים והזקנים ומעתה והלאה יעשו זאת עוד יותר? מי שהתיימר להגן על ילדים, זקנים ומעוטי הכנסה — אל יתהדר בנוצות אם לא יקים קול מחאה וזעקה. היכן המפלגות הדתיות, המטיפות לילודה? היכן יושבי ראש ועדת הכספים ירא משמים?

אני מציעה לבטל את הפטורים שהוענקו למעסיקים — חברות ועצמאיים — בתשלומי ביטוח לאומי, להטיל מיסוי על הון ולא על חסכונות לטווח ארוך, להחזיר קצבאות ילדים, זקנה, נכים ושארים לשיעורן מלפני 1984, ולהחזיר למוסד לביטוח לאומי את עצמאותו.

אני חושבת שהצעות מרחיקות כל כך לכת עד שהן בבחינת מהפכה. אני בושה ונכלמת על כך שמה שאני זועקת ומה שאני תובעת הוא בסך הכול להחזיר את המצב לקדמותו — למצב מלפני 1984. זה לא היה מצב שיכולנו להיות מאושרים בו. רבותי, עד מתי?

היורר א' נחמיאס:
תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. רשות הדיבור לאדוני שר העבודה והרווחה, לזכרי תשובה. בבקשה.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי מצפה מחברת הכנסת חייקה גרוסמן — כמי שפעילה בצורה אינטנסיבית וקונסטרוקטיבית בוועדת העבודה והרווחה — שלפני שהיא קוראת לחזרה לרמת הקצבאות שהיתה לפני 1984 תעשה השוואה של הנתונים, של ערך הקצבאות אז והיום. אינן צריכה להיות מופתעת, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, אם יתברר לך שהמוסד לביטוח לאומי שילם, מאז הופעלה התוכנית הכלכלית החדשה קצבאות בשיעור גבוה יותר ריאלית לעומת השיעורים שהיו לפני שהופעלה התוכנית הכלכלית, ולמעוטי הכנסה — אף בשיעורים גבוהים יותר מאלו שקבעה הכנסת.

לפניו הצעה נוספת בנושא הפחתת עלות העבודה באמצעות הורדת שיעורי דמי הביטוח הלאומי. אין בלבי ספק שההצעה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן, כקודמותיה, משקפת דאגה אמיתית.

בריונים הכלכליים שנערכו לקראת הכנת תקציב המדינה לשנת 1987 החליטה הממשלה, לצערי וכניגוד לדעתי ולעמדת, על הפחתת שיעורי דמי הביטוח הלאומי המוטלים על מעבידים ועל מבוטחים לא-שכירים באורח קבע. עם זאת, שמחתי על החלטת הממשלה באותה עת לבטל את גביית היטלי חינוך והג'א באמצעות המוסד לביטוח לאומי. הפחתת שיעורי דמי הביטוח נועדה להקטין את עלות העבודה במשק, כמגמה להגדיל את רווחיות הייצוא ולשמור על יציבות המחירים. מובן שהממשלה קבעה אז ערך, שמשדר האוצר ישלם, על-פי חוק, למוסד לביטוח לאומי את החסר ממלוא תשלום דמי הביטוח הענפיים שהיו נגבים אילולא ההפחתה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

שר העבודה והרווחה מ' קצב:
על-פי חוק, לא על-פי הסכם.

נוסף על כך החליטה הממשלה על הפחתה נוספת של

של הקצבאות של המוסד לביטוח לאומי מאז ינואר 1985, כמעט שלוש שנים.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בשנתיים האחרונות מצוי המשק הישראלי בתהליך מסיבי של הבראה כלכלית. במסגרת המדיניות הכלכלית החדשה, שבמרכזה עומדת המגמה להזכיר את האינפלציה ולשפר את כושר התחרות של המשק הישראלי, נחבצו קורבנות כבדים מצד כל המגזרים באוכלוסייה הישראלית. שכרם של העובדים נשחק, רמת החיים הכללית ירדה וגם המוסד לביטוח לאומי נתבע להרים את תרומתו. הפגיעה במלאות היתה שולית והצטמצמה רק למיסוי קצבאות הילדים של משפחות בעלות הכנסות בינוניות וגבוהות, שיש להן עד שלושה ילדים בלבד. משפחות גדולות, ברובן ילדים, ומשפחות בעלות הכנסה נמוכה לא נפגעו כלל.

שיפוי האוצר על כל אובדן ההכנסות מהמעבידים מעוגן היטב בחוק. ולדעתי אין למשרד האוצר כל אפשרות להתחמק מהתחייבות זו: ולפי מיטב ידיעתי גם אין לו כל כוונה לעשות זאת. גם הביטוח ההצטבר במהלך השנתיים האחרונות ביצע, שמשרד האוצר עמד בחשלושים ושילום במועד. מכל מקום, אני יכול להבטיחם שלא נסכים לשום פגיעה בסיכומים אלה, שהם בסיס המימון של הקצבאות המשולמות על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בהזדמנות זו, שבה יש דיון על שמירת ערך קצבאות המוסד לביטוח לאומי, אני מוצא לנכון להביע את דאגתי הנובעת מדיעות ש"התבשרנו" עליהן בכלי התקשורת, כי ועדת ששינסקי להשלמת הרפורמה במסגרת ההמלצות על ביטול קצבאות הילדים כמרכיב במערך הביטוח הסוציאלי ועל העברתן למערכת השכר והמיסוי. אומנם טרם פורסמו מסקנות ועדת ששינסקי, אך נראה שיש כוונה להטיל מס על כל הקצבאות המשולמות על-ידי המוסד לביטוח לאומי, ולהעביר את קצבאות הילדים למערכת השכר והמיסוי. אני רואה בהצעה זו פגיעה חמורה בעקרונותיה של מערכת קצבאות הילדים האוניברסלית, חזרה למדיניות של סעד וצער בכיוון של כרסום הזכויות הסוציאליות של משפחות עם ילדים. בהמרת קצבאות הילדים בנקודות זיכוי במערך המיסוי הישיר אין ערובה להבטחת תשלום קצבאות בעבור כל הילדים. תשלום קצבאות הילדים באמצעות המעבידים יחטיא את המטרה ויפגע בביצוע יעיל של תשלום קצבאות על-ידי לאומי.

לאור הניסיון העשיר שהצטבר בעבר כתוכניות דומות, אני יכול לומר בוודאות מוחלטת, כי כוונתה של ועדת ששינסקי, כפי שלמדנו עליה מדיווחי אמצעי התקשורת, לשלם את הקצבאות באמצעות המעביד, נדונה מראש לכישלון מוחלט. אם אכן תאושר השיטה, היא לא תמלא את תפקידם של המעבידים במתן קצבאות לאוכלוסיות היעד ותגרום לסרבול מינהלי אירי. התוצאה של יישום המלצה מעין זו תהיה שקצבאות הילדים תובטחנה לבעלי השכר הגבוה, לאלה שהמס שהם חייבים בו גבוה מסכום הקצבאות המגיע להם, אך יקופחו המשפחות הגדולות והאוכלוסייה בעלת ההכנסה הנמוכה, שאינה מודעת תמיד לזכויותיה ולכן עלולה גם שלא לתבוע את מה שהיא זכאית לו. בעלי שכר נמוך, שהמס שהם חייבים בו נמוך מסכום הקצבאות המגיע להם, יקבלו את הקצבה — על-פי המלצת הוועדה — באמצעות המעביד, וכך יהיו תלויים בו. שיטה זו של תשלום קצבאות אינה ממלכתית, והיא עלולה להוסיף ולהגביר את הקיטוב החברתי.

צריכה להיות מופנית כלפי הממשלה בלבד אלא כלפי החלטות הכנסת או חוקיה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יש קואליציה בכנסת.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

מרגע שהכנסת קיבלה הצעת חוק מסוימת היא הופכת חוק מדינה ומחייבת את כולם.

על אף כל האמור ודברי הביקורת שנאמרו בפתיחה, אבקש להדגיש כי המוסד לביטוח לאומי כפוף למערכת הכללים והנוהגים במדינת ישראל. כל שינוי במערכת טעון חקיקה חוק על-פי תהליכי החקיקה המקובלים בכנסת. המוסד לביטוח לאומי מעולם לא ניצל את מעמדו המיוחד לניהול מדיניות עצמאית המנוחת מן המדיניות הכלכלית והחברתית של מדינת ישראל. נהפוך הוא, במהלך כל שנות קיומו של המוסד לביטוח לאומי נרתם המוסד למשימות ממלכתיות ולאומיות, תוך הבנה שאין ערובה ליציבותה של המערכת החברתית ללא הבטחת הבסיס הכלכלי המוצק של המשק הישראלי. עם זאת הצלחנו לשמור בקנאות על עקרונות הפעולה הבסיסיים של המוסד לביטוח לאומי. המוסד התמיד בכל שנות קיומו במילוי משימותיו בשיטתיות ועל-פי מחבנות פעולתו הייחודית.

כבר באוקטובר 1982, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, כאשר צורכי המשק חייבו את הפחתת עלות העבודה, הוקטנו שיעורי דמי הביטוח הלאומי כתאיסם ובהסכמה מלאה של המוסד לביטוח לאומי בלי פגיעה כלשהי בכסיס המימון העצמי של המוסד ובמערכת הקצבאות.

זאת ועוד זאת, כאשר החליטה ממשלת ישראל לפני 1977 להטיל על המוסד לביטוח לאומי את האחריות לגביית הכספים בתחומים שאין להם נגיעה לביטוח סוציאלי, לא נשמע שום הגה ולא נשמעה שום התנגדות מפי אלה שמדברים היום בזכות שמירת עצמאותו של המוסד לביטוח לאומי. וגם אז היתה חברת כנסת, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, גביית מס מקביל בעבור קופת חולים, גביית הטל הגיא בעבור משרד הביטחון, גביית הטל חינוך בעבור משרד החינוך — הכול היה נהוג שנים רבות ולפני 1977. בעבר לא היתה התנגדות לכך, ומעולם לא שמעתי ביקורת על כך.

ואולם, כאמור, עם ההחלטה על הפחתת עלות העבודה, החלטנו השנה לבטל את גביית הטל הגיא ולבטל את גביית הטל החינוך על-ידי המוסד לביטוח לאומי. בכך הבטחנו דווקא את עצמאותו של המוסד לביטוח לאומי ואת התמקדותו בתחומים שהוא מופקד עליהם על-פי החוק.

במהלך השנים האחרונות, עם התרחבות היקף פעולותיו של המוסד לביטוח לאומי, הונהגו בהדרגה ענפי ביטוח חדשים, והאחרון שבהם היה ביטוח סיעוד על-פי החוק שהתקבל בכנסת באפריל 1986. גם כשנים האחרונות של המשבר הכלכלי הקפדנו להבטיח שלא חפצנו רמת הקצבאות של המוסד לביטוח לאומי, חרף הקיצוצים והגזירות הכלכליות שאופיינו בשחיקה ניכרת ברמת החיים הכלכלית במשק. שיטות ערכן משוכללות שמרו ואף הגדילו ריאלית, כפי שאמרתי בתחילה, את ערכן של הקצבאות המשולמות לאוכלוסיות מעוטות הכנסה, ואף קצבאות הזיקנה הבסיסיות שופרו יחסית לשכר הממוצע במשק.

על כן, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, לא היה שוד, כפי שאת הגדרת זאת. ההיפך הוא הנכון. הצלחנו לשמור על ערכן

הנושא המרכזי בהצעה שהעלתה חברת הכנסת גרוסמן, ולא הייתי רשאי שלא להגיב על דבריה, אחרי שנשיאות הכנסת אישרה את העלאת הנושא במליאה.

שוחחתי ארוכות עם פרופסור ששינסקי, שעתיים לפני המראתי לתרין-לארץ. שמעתי פחות או יותר את הכוונות, והעליתי את ההסתייגויות ואת החששות שלי. אני מקבל בהחלט את הצעתך. אנסה ליוזם דיון עם שר האוצר לפני פרסום דוח ועדת-ששינסקי. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני, שר העבודה והרווחה. חברי הכנסת, אני עוברים להצבעה. אני שואל את חברת הכנסת חייקה גרוסמן: האם את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדת העבודה והרווחה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה

והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הנושא הועבר לוועדת העבודה והרווחה.

1. הצעה לסדר-היום

הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי חוק-יסוד: הכנסת, סעיף 22. לבדיקת המשבר החמור בחקלאות

ההתיישבות עברה שינויים ומהפכים, ובגלל מחסור בקרקע ובמים מחד גיסא, ומספר גדול של חקלאים ומתיישבים מאידך גיסא, פיתחו הממשלה והסוכנות חקלאות אינטנסיבית, כדי להשיג הכנסה גבוהה יחסית לשטח הקטן העומד לרשות המתיישב.

למרות המגבלות והקשיים, ואולי בגללם, הגיעה החקלאות הישראלית להישגים מרשימים כמעט בכל ענפיה ויצרה לעצמה מוניטין בכל העולם. זאת, הודות למחקר ולפיתוח, לידע, למיומנות ולדכקות במטרה של כיבוש השממה, של פיתוח קרקעות דלות ומלוחות, של מציאת פתרונות לבעיית המים, של פיתוח צמחייה ומטעים הצורכים מעט מים, של כיבוש אדמת טרשים, של פיתוח אמצעי השקיה וטכנולוגיה חקלאית מתקדמת ביותר.

בהתיישבות החקלאית יש להבחין בשלוש קבוצות התיישבות: א. קיבוצים; ב. משק פרטי; ג. מושבים, ככלל זה מושבי עובדים ומושבים שיתופיים. כל צורת התיישבות תרמה ותורמת לכיסוס המדינה היהודית. אבל, כיום מנסרות בחלל האוויר שאלות כבדות משקל על רקע המשבר: א. האם צורות ההתיישבות שדפוסיין נקבעו לפני הקמת המדינה עונות, כמות שהן, על התמורות הכלכליות, החברתיות והמשפטיות שחלו בתקופתנו? ב. האם יש צורך בפיזור כזה של אמצעי ייצור קרקע, מים, מכסות וכו'? ג. האם לא הגיעה השעה לנידוד אמצעי הייצור וכיצד אפשר לבצע זאת?

הכנסת חייבת להקים ועדת חקירה פרלמנטרית לפי חוק-יסוד: הכנסת, סעיף 22, שתבדוק את הגורמים שהביאו

הנושא שהעלתה חברת הכנסת חייקה גרוסמן הוא חשוב, אדוני היושב-ראש, ואני מציע להעביר אותו לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר להציג שאלה לשר?

היו"ר א' נחמיאס:

כבוד השר סיים את דבריו, אבל הוא מוכן להשיב בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אם הבינוני נכון את דבריו, אדוני שר העבודה והרווחה, אחת בעצם שולל מראש את מסקנות ועדת-ששינסקי. לכן, אני שואל: מדוע אנחנו צריכים להמתין עד שתפורסמה מסקנות הוועדה? אולי כראי ששר העבודה והרווחה ישב עם שר האוצר ועם פרופסור ששינסקי בניסיון לגבש תוכנית מוסכמת בטרם תפרסם ועדת-ששינסקי את מסקנותיה, שאינן מקובלות עליך.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, ברשותך, ועדת-ששינסקי לא מונתה עליידי הממשלה. לא הייתי שותף בקביעת הרכבה ובקביעת כתב המנדט שלה. ועדת-ששינסקי מונתה עליידי שר האוצר בלבד. המסקנות טרם פורסמו. עם זה, לא ראיתי את עצמי פטור מלהגיב על הפרסומים שהיו באמצעי התקשורת בשבועות האחרונים בדבר כוונותיה של ועדת-ששינסקי, מה גם שזה היה

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 6375: הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי חוק-יסוד: הכנסת, סעיף 22. לבדיקת המשבר החמור בחקלאות. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשנעץ יהודה ראב את המחרשה העברית באדמת המושבה העברית הראשונה פתח-תקוה, בחנוכה התרל"ט, 1878, לפני כ-109 שנים, לא שיערו הוא ורעיו את המהפכה העצומה שחולל חלם עברי ראשון זה בהיסטוריה היהודית החדשה. מאז ועד לאחרונה התפתחה החקלאות הישראלית כמיתוס ציוני, כיצד לאומי עליין, והיתה להתיישבות ולהתנחלות בארץ. לכלי לכיבוש השממה ולכיסוס לקליטת עלייה.

ההתיישבות החקלאית לא נבחנה, כרוב המקרים, כאספקלריה כלכלית טהורה, אלא היתה אמצעי להשגת מטרות לאומיות. האוכלוסייה החקלאית היתה מעורבת מאז ומעולם בחיים הפוליטיים והיתה לה מוטיבציה ציונית גבוהה להפוך חלק גדול של העם לעובדי אדמה, למייבשי כיצות ולכובשי שממה.

המדיניות הקרקעית הושפעה מאוד מהתמורות המדיניות ומהמעמד המדיני של ארץ-ישראל, דבר שגרם לכן שמכוני ההתיישבות היהודית ומתכונתה, והעקירת שבהם היא ממשלת ישראל, נקטו מדיניות של פיזור אוכלוסייה, שלא עלתה תמיד בקנה אחד עם כדאיות כלכלית.

ל-170 מיליון דולר; ג. על קיום רמת חיים המנוחת מיכולת כלכלית, ועוד. כותב המאמר הוא אורי כרמי מיקבון בית-השיטה, והמאמר פורסם לפני כשנה בביטאון התק"ס "יחד".

דן חיבון (הליכוד):
זה לא מאמר יחיד, יש עשרות כאלה.

חיים קופמן (הליכוד):
אורי כרמי מציין גם, שהתרחקות התק"ס מעקרונות הביאה להידרדרות: א. ההפסדים בבורסה; ב. הפסדים בשוק האפור; הוא מציין את בלאס, וכנראה יש שמות נוספים שהוא אינו זוכר אותם; ג. הפסדים במניות הכנקים.

רוני מילוא (הליכוד):
כמה חרם-בלאס למפלגת העבודה? האם אתה יודע?

חיים קופמן (הליכוד):
הוא חרם את כספם. האמן לי שבלאס לא חרם מכיסו ולא כלום. זה כסף שלהם, שהם הלביתו אותו. אבל נעזוב את זה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):
מי זה "שלהם"?

חיים קופמן (הליכוד):
של חברת העובדים.

אהרן הראל (המערך):
אולי נקים ועדת חקירה ל"קרבן תל-חי"?

מיכאל איתן (הליכוד):
כמה קיבל בית-כרל?

רוני מילוא (הליכוד):
השאלה היא מה עשה אחר כך מוכ"ל המפלגה — שר המשרה דהיום — בשביל בלאס?

חיים קופמן (הליכוד):
אורי כרמי טוען, שההפסדים נגרמו גם בגלל שינויים בסביבה הכלכלית: למשל, ענף הכותנה גרם להפסד של 50 מיליון דולר לתק"ס בלבד; התייקרות המימון בתוך כמה שנים מ-4% ל-16% בממוצע; ירידת הרווחיות של מפעלי התעשייה הנשענים על טכנולוגיות שגרתיות. והוא מסכם ואומר: "ההתדרדרות שלנו באה כתוצאה ממעשינו ומחדלינו, ואיננה גזירה או גורל. ולכן, כשם שנכנסנו למצב זה נוכל לצאת ממנו. זאת, על-ידי ירידה של 20% ברמת חיינו ועצירת השקעות יחד עם הגדלת התוצר".

הבאתי את דברי כרמי לא לצורך ביקורת וניגוח, אלא כהוכחה לכך שהמשבר קשה יותר ממה שנציגי התק"ס מציגים אותו, ושאינו למעשה מדיניות וכיוון לא כתנועות המיישבות ולא כממשלה, לא לטווח בינוני ודאי שלא לטווח ארוך. במצב זה של משבר ואי-ודאות מאבדים החקלאים את האמון בענף, ביכולתם להמשיך ולהתפרנס מענף זה. זה גורם למעשים פליליים, לעקיפת השיווק, להחזרת אדמות לאריסים ועוד. מי שעובר יום יום על הכרוניקה העיתונאית מודעו מהירידות המתפרסמות. הידיעות עצמן מזמינות הקמת ועדת חקירה. רק פתי ינסה לטשטש את העובדות ולטמון את ראשו בחול.

ידוע לכול, שהמצב המשפטי בתחום המושבים אינו ברור ומגדיל את ה"בלגן" ואת הקושי לפתור את הבעיות. ועדת הכספים הזמנית ביוזמתי את פרופסור סמדר אוטולנני, מומחית ידועה, שהופיעה בוועדת הכספים ותיארה בצורה קודרת ביותר את המצב המשפטי, בעיית הערכויות ההדריות,

למשבר ותעלה הצעות לשיקום ההתיישבות החקלאית בפרט והחקלאות בישראל בכלל.

אין צורך להרחיב במלים על חשיבותה של החקלאות בארץ כערך וכענף כלכלי שיש לו הישגים עצומים, הן בתחום הייצור לשוק המקומי — ענף המספק כמעט את כל צורכי המדינה, להוציא גרמינים ומוסר, והן בתחום הייצור לשם ייצוא של תוצרת חקלאית ושל תוצרת מעובדת עם ערך מוסף גבוה.

רצוני להדגיש שהממשלה הקימה שתי ועדות. הראשונה, ועדת-גבתון, שעסקה במשבר במשק המושבי, וחרגה מעט ודנה גם בנייר אמצעי הייצור, אבל היא לא התיימרה להקיף את כל הבעיה ואף לא עשתה זאת. לצערי, הוועדה קבעה שהיא נתקלה בקושי להשיג נתונים בסיסיים, מעורכנים ומהימנים על מצבו הכלכלי של המגזר המושבי. ועדה ממסלחית טענה זאת. הוועדה מציינת שהיא לא קיבלה נתונים מספיקים על מצב החובות של המושבים בחתך של ארגוני הקניות, וכן לא קיבלה נתונים על אמצעי הייצור שבידם וערך התפוקה החקלאית. התברר שנתונים כאלה, גם אם הם קיימים במוסדות ממלכתיים, אין הם זמינים. לכן לא יכלה הוועדה להצביע על מוקדי הבעיה ולהתוות תוכניות קונקרטיות אפילו ברמה אזורית, קל וחומר ברמה של מושבים יחידים.

אחר כך קמה ועדת-ריבד ועסקה בעיקר בתחום של יחסים בין נושמי-כנקים לבין חייבים. זהו, למעשה, הסדר של נושים בתיק פירוק. יש חוב גדול שאי-אפשר לשלמו, ומחלקים אותו בין החייבים מצד אחד, הנושים מצד שני, והציבור, הווי אומר הממשלה והמוכנות.

אבל, המציאות חמורה פי-כמה, כי גם לאחר המלצות ועדת-ריבד וועדת הכספים אין הכנקים מוכנים להגדיל את האובליגו לחקלאות לעבודה שוטפת, וכעיקר לא למושבים. ייתכן שהכנקים ישלטו על פיקדונות של 3 מיליארדי שקלים של התק"ס — התנועה הקיבוצית המאוחדת — המצויים בכנק החקלאות, ויקלו וירחיבו את האובליגו לקיבוצים. אבל אין פתרון לגיהול המשק המושבי. אני מקווה ששר החקלאות יסכים אחי בעניין זה. הכנקים אינם מוכנים להגדיל את האובליגו לחקלאים. לפיכך, אם לא יהיה שינוי במדיניות, במבנה החקלאים לא יתאוששו, ובכנר ההסדרים של ועדת-ריבד וועדת הכספים ייווצרו חובות חדשים שיחייבו שוב פתונות כספיים, תוך כדי קריסה של משקים ומושבים נוספים.

זה המצב במושבים, ויש כאלה האומרים, שלמרות השוני בין המושבים לבין הקיבוצים, גם שם עשוי להתחולל משבר נוסף.

לאחרונה הגיע לידי מאמר, שהמוטו שלו הוא השאלה: האם הגיעה התנועה הקיבוצית לפשיטת רגל כלכלית, חס וחלילה, והאם יש סיכוי לצאת מהמצב הנוכחי? המאמר חשוב, ואני מציע שכל חבר כנסת המתעניין במשבר יקרא אותו. כותב המאמר טוען, שהמצב כתנועה הקיבוצית דומה לפשיטת רגל; שהתנועה כיחידה עצמאית נמצאת בקריסה כלכלית; ושהדיקת החובות והריבית הוא כזה שאין כוחו של התק"ס להחזירם. זאת, גם אם יורידו היישובים את רמת חייהם עד כדי פת לחם, הכותב תוקף את הנהגת התק"ס וטוען שהיא מעדיפה משיקולים שאינם כלכליים, לדחוק את הקץ. האסון הוא בכך שהמדיניות הזאת מסויעת, קידם כול, ממקורות כלשהם לקיבוצים שעדיין מחזיקים מעמד, ואחר כך היא תביא להרמת ידיים. יש במאמר ביקורת קשה ועניינית, א. על המשימות הלאומיות שהתנועה הקיבוצית קיבלה על עצמה מעבר ליכולתה; ב. על הבנייה המשפחתית שהגיעה עד לפני כשנה

חיים קופמן (הליכוד):

תקשיב, עוד מעט אתחבר על מה שאני עומד להגיד כאן. חברי הכנסת תיכון, מצא ורמן — אני חושב שאתה מכיר אותו — יעלו בזמנם הצעה לוועדה משפטית, ועד היום, כמעט שנה, מסתגר היושב-ראש הנמך מאחורי גבו של היועץ המשפטי של הוועדה לביקורת המדינה. לליבאי יש אליבי. אף-על-פי שהוא, יותר מרבים בבית הזה, יודע מניסיונו האישי בפרשת נהלל, בלאס ולזי ענבל, שיש צורך לחקור את הנושא, הוא עושה כל אשר לאל ידו לחנוק את היוזמה, בניגוד ליוזמתו האחרונה לחקור עדים בוועדה לענייני ביקורת המדינה.

ועדת חקירה פרלמנטרית תתמודד עם הסיבות למשבר, ובמיוחד עם השאלה: כיצד לחלץ את החקלאות ממעבה הקשה ולהחזיר עטרה ליושנה? לפיכך, אדוני היושב-ראש, אני מציע להקים ועדת חקירה פרלמנטרית לפי חוק-יסוד: הכנסת, סעיף 22, לנושא המשבר בחקלאות בישראל. כדי לעשות זאת, הרי על-פי תקנון הכנסת, יש לאשר היום את הצעתי לדיון במליאת הכנסת, ולאחר הדיון יכולה מליאת הכנסת לקבל החלטה על הקמת ועדת חקירה על-פי סעיף 22. לפיכך, אבקש לאשר את הצעתי לדיון, במליאה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת חיים קופמן. אני מזמין את שר החקלאות לתת דברי תשובה.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני מעריך מאוד את ההשתתפות הגדולה.

דן תיכון (הליכוד):

זה אומר שאתה מסכים?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תיכון, רק משפט אחד נאמר על-ידי השר, וכבר אתה מעיר.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שסגן יושב-ראש הכנסת לא יקרא קריאות ביניים.

היו"ר א' נחמיאס:

מותר לו כמו לכולם.

שר החקלאות א' נחמקין:

אני מבקש, לא אמרתי שאני תובע.

אני מקבל בהחלט את דברי הפתיחה של חבר הכנסת קופמן. אני חושב שזה 100 שנה — — —

גדעון גדות (הליכוד):

את הדברים על משה יואל סלומון אתה בוודאי מקבל.

שר החקלאות א' נחמקין:

— — — עד היום הזה החקלאות היא הבסיס והיסוד של קיום מדינת ישראל.

גדעון גדות (הליכוד):

ההסכמה נגמרת 109 שנה אחורה.

שר החקלאות א' נחמקין:

כשם שהקשבתי לכל מלה שאמר המציע, אני פונה וממליץ שהוא יקשיב לתשובתי.

אני חושב שמאז ועד היום החקלאות היא תפארתה של מדינת ישראל. עד היום הזה היא טובה, יעילה ורווחית יותר

האולטררה-וירוס של הממשלה בהעדר חקיקה ראשית, מפני שהצעת חוק המושבים לא עברה מעולם, וחוקקו כל מיני תקנות שאין להן תוקף. היא תיאררה — זה היה כריוק ביום מותו של שמואל תמיר, ויכרנו לברכה, שבזמנו ביקר בפקולטה למשפטים והדועז, כשהתכבד לו מה המצב — איך פועלת המערכת הזאת כולה, ועד כמה המצב אבסורדי ואף אחד לא מתמודד אתו. רק על סמך החלטת בג"ץ מעורפלת למדי אפשר השופט ברנזון לנשים במושבים להיות חברות באגודה השיתופית. עד אז הן היו משוללות זכויות. אין כאן חברות כנסת, רק חברת הכנסת חייקה גרוסמן נמצאת פה, ומעולם לא שמעתי ששולמית אלוני או אורה נמיר העלו את נושא אי-חברותן של חברות מושבים כמושביהן ורישומן רק על סמך הבעל.

חייקה גרוסמן (מ"ם):

אנחו העלינו את זה.

חיים קופמן (הליכוד):

יכול להיות, ואם כן, אני מצטער, אני מבקש סליחה, אבל להעלות נושא משמעו גם להעביר אותו בכנסת.

השופט ברנזון העביר את זה רטרואקטיבית בתחכום, אבל למעשה אין הדבר מעוגן בחוק, וזה נוגע בנושאים די עדינים, שאינני רוצה להעלותם כרגע. גם בקיבוצים: אם בן זוג איננו חבר קיבוץ, עצם העובדה שמשפטים אותו בכל מיני ועדות גורמת לכך שאוטומטית הוא יכול להיות חבר קיבוץ. פרופסור אוטולוגי אומרת את זה.

יש אי-בהירות בנוגע למדיניות של הסכסוך החקלאי. לא מובן מדוע מוכרים את בנק החקלאות לבנק שהוא בשליטת בנק הפועלים ובנק לאומי. ואולי זה מובן אחרי ששומעים שלבנק יש ביטחונות טובים בסך 3 מיליארדי שקל. לבנק החקלאות יש ביטחונות על 3 מיליארדי שקל, לעומת סך הכול של חייבים של כ-450 מיליון שקל, בתוספת מכחב שיפוי שכל הפסד שיהיה, יכסה אותו אוצר המדינה. כך עוקפת הממשלה את חוק התקציב, כי על-ידי "תרגיל" כזה אין צורך בערבות מדינה. אבל היא לא פותרת את הבעיה. כל זה מבוסס על מערכת העשויה טלאים וטלאים וללא פתרון יסודי.

לדעתי, ועדת חקירה פרלמנטרית עדיפה מוועדת חקירה משפטית, מפני שהשאלות טעונות ליבון ברמה לאומית, ברמה של בית-מחוקקים. אין זה אירוע חרי-פעמי או תהליך מיוחד, אלא נושא עקרוני שתובע האונז לכל המגזרים ולכל הגורמים. זהו תהליך של קבלת החלטה ברמה לאומית, בהשתתפות הציבור כולו, זאת אומרת על-ידי נציגיו, חברי הכנסת, ואין זה מתאים לוועדת חקירה משפטית, מה גם שיושב-ראש הוועדה לביקורת המדינה, פרופסור ליבאי, חונק כל יוזמה בנושא הזה.

חיים רמון (המערך):

זה לא נכון, חבר הכנסת קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

אני אשכיל אותך.

חיים רמון (המערך):

זה לא נכון.

חיים קופמן (הליכוד):

תקשיב.

חיים רמון (המערך):

— — —

בנק החקלאות מצחק. הוא איננו יכול לתת הלוואה לא לקיבוץ ולא למושב אם הוא אגודה שיתופית, כשהוא חייב לעמוד בסעיף הזה.

הצעתו הצעות מהצעות שונות. הצעותיו לא התקבלו. אמרו לי באוצר באופן שאיננו משתמע לשתי פנים — או שאתן את ידי למיזוג או שהבנק ייסגר. הוא לא ואני חושב שהבנק חשוב וחיוני ואין כל ברירה, נחתי את ידי לאופציה של מיזוג שני הבנקים. אין מקום להאשמה שלפיה הקיבוצים מעוניינים בסגירה, כי יש לבנק שעבודים גדולים, והם חייבים לו הרכה. הקיבוצים עומדים בתשלומים, והתנועה הקיבוצית, כמו התנועה המושבית, התנגדה לסגירת בנק החקלאות או למיזוג. מי שתבע זאת ממני בתוקף היו האוצר ובנק ישראל. מדוע לשנות את העובדות. לאיזה צורך?

חיים קופמן (הליכוד):
לא אמרתי זאת.

שר החקלאות א' נחמקין:
סליחה, אמרת שיש סיבה והיא ברורה, מפני שיש שעבודים טובים והם פוחדים.

חיים קופמן (הליכוד):
הבנקים, בנק לאומי ובנק הפועלים, יקבלו 3 מיליארדי שקל בשעבודים.

שר החקלאות א' נחמקין:
סליחה, בנק לאומי, בבנק הפועלים עד היום הזה לא מסכימים למיזוג, אלא בתנאים מסוימים, כי אין להם עניין בו. הם ישמחו מאוד אם לא ימזגו את הבנק. אבל החליטו למזג.

הערה גם לחברות הכנסת. מאז ומעולם היתה לחברת המושב זכות הצבעה כמו לחבר המושב. יש יישובים רבים שההוראה והחוק לא הוצאו בהם אל הפועל. אין שום בעיה כזאת לא בתל-עדרשים, לא בכפר-יהושע, לא בנהלל, לא בכפר-יתקין, לא בכפר-חיים, לא בכפר-זרבורג ולא בבאר-טוביה. יש יישובים בארץ שאצלם שוויון הזכויות נגד את המגטלות ואת המסורת של החושבים. הם באו מארץ שבה לא היה לאשה שוויון זכויות לעומת הגבר, ולא היתה לה זכות הצבעה. במקומות אלה הנהגה היה, בניגוד לחקנות, שהנשים אינן מצביעות, והנשים לא עמדו על דעתן. הציע מי שהציע, על דעתי, שצריך לחייב את רשם האגודות ואת הכנסת להתחייב לנושא ולחייבם. אומרים שיש שם אי-סדר עד כדי כך שאין רשות הצבעה. בתל-עדרשים החברות מצביעות ופעילות יותר מהחברים. איש לא מעלה על דעתו לשלול מהן זכות הצבעה. יש להן זכות, היתה להן ותהיה להן.

אפרים שלום (המערך):

שר החקלאות א' נחמקין:
אני מסכים.

יגאל כהן (הליכוד):
צריך לעשות זאת לכלל החושבים.

שר החקלאות א' נחמקין:
עשו זאת לכלל החושבים. סתם, טיפסו על עץ, אינני יודע לאיזה צורך.

מאיר שטרית (הליכוד):
מה אכפת לך שיבדקו.

שר החקלאות א' נחמקין:
לא אכפת לי.

מהחקלאות באירופה ובארצות-הברית, וזאת לפי הסטטיסטיקה ב-FAO, במרכז המזון העולמי, לפי מה שמופיע במוסדות הבין-לאומיים ולפי השוואות שאנחנו עושים. אחרי מי הטרורף שעברנו במערכת הכספית, שלדעתי הביאה את מדינת ישראל אל סף תהום. עדיין אין עודפים בחקלאות בישראל, היא אינה חיה מסובסידיות, היא חיה מייצורה. מעבודתה ומהכנסותיה.

אנא, קבלו כמה מספרים להשוואה: בארצות-הברית, זו המדינה בעלת חופש הייצור והתחרות במסחר, הושקעו השנה 25 מיליארד דולר בסובסידיה לחקלאות, ו-25 מיליארד דולר בסיוע בהלוואות מהבנק המרכזי. הלוואות ללא ריבית וללא זמן פירעון לחקלאים, כרי שיוכלו לפרוס את חובותיהם לבנקים המרכזיים. במדינת ישראל, לעומת זאת, מתנהל זה שנתיים ויותר על פריסת חובות, שהם תוצאה של ריבית שאין לה אח ורע בשום מקום בעולם. באירופה — 80% מחקצי השוק המשותף נועדו למגזר החקלאי ו-50% מהתפוקה החקלאית ניתנים כסובסידיה. ביפן — 80%. בארצות-הברית — 22%. במדינת ישראל — 9%.

מה שהרס את החקלאות זה לא עסקי החק"ם ולא עסקי המושבים ולא העדר זכות הצבעה של החברות, אלא המדיניות המזרחית של השנים הקודמות — שלחלק ממנה אני שותף. היא זו שהביאה את המושבים, את הקיבוצים ואת המושכות לאן שהביאה.

ישוב כאן חבר הכנסת שליטא. הוא נולד וגדל וחי כמושבה, לא כמושב. הוא חי כמושבה. שהיא מחלוצי הניזוקים מהמדיניות המטרופת הזאת. כמוהו יש רבים כמושבים, וגם בקיבוצים. חבל לחפש את האשמים. לא צריך ועדת חקירה. על שולחנם מונחות העובדות — 100% ריבית ריאלית למגזר יצרני יביא עליו הרס וכליה. אין שום אפשרות בעולם להחזיר את הסכומים האלה.

ולכן, משגה חמור הוא שנחזור ונעסוק בנושא מעל כמה זמן, אלא אם כן הכוונה אינה עניינית אלא פוליטית. אם זו כוונה פוליטית — ניאבק. אם הכוונה עניינית, ואני מנסה להשיב עניינית — אין לא טעם, לא צורך ולא היגיון בוועדת חקירה. הדברים ברורים וירודים.

אני רוצה לתת כמה תשובות מאירות עיניים על ההצעות שנשמעו כאן. חבר הכנסת קופמן, לידעתך — גם אם אינך זקוק לתשובה — התנגדתי במשך חצי שנה למיזוג בנק החקלאות עם הבנק לפיתוח התעשייה. אין לזה שום קשר לא עם שעבודים, לא עם חובות: שום קשר. אין לזה שום ערך. יש בעיה קטנה אחת שאין אפשרות לפתור אותה, או שהאוצר ובנק ישראל אינם רוצים לפתור אותה. אני אשמח מאוד אם ילכו לפי דרכי ושיטתי ויגרילו את ההון העצמי של הבנקים.

חיים קופמן (הליכוד):

לא ינעם לשר אם אומר שאין מדינה בעולם — — —

הו"ר א' נחמיאס:

אתה רוצה, חבקש רשות ואני ארשה.

שר החקלאות א' נחמקין:
דרך אנכי, אני מסכים.

השנה ניהלתי משא-ומתן והסכרתי, שהסיבה היחידה לכך שבנק החקלאות לא יכול להמשיך לתפקד היא שיצאה הוראה, שיש בה מן ההיגיון, שאין הבנק יכול לתת הלוואה לגוף אחד או ללווה אחד מעבר ל-15% מהונו העצמי. הונו העצמי של

קריאה:

ועדת חקירה.

שר החקלאות א' נתמקן:
ועדת חקירה? אומר.

דן תיכון (הליכוד):

הלוא אתה תומך בכך.

שר החקלאות א' נתמקן:

אני לא תומך בכך. אני מתנגד לוועדת חקירה. אני אסביר.

דן תיכון (הליכוד):

הוא ישכנע אותך.

שר החקלאות א' נתמקן:

לא, הוא לא ישכנע אותי. אילו ידעתי שהכוונה היא עניינית ובהדקה עניינית — — —

דן תיכון (הליכוד):

הבדיקה עניינית.

שר החקלאות א' נתמקן:

לא. לא. לא היו דברים מעולם. ישכנו יחד בכנסת כמה שנים. אינני מסכים שהבדיקה היא עניינית. אינני מסכים שוועדת הכספים עסקה עניינית כבעיה הוואת. היו שם נטיות וכוונות שלא היו מקובלות עלי, ובזכרונו שלושה חודשים מיתורים. אפשר היה לגמור את זה כשבוע.

דן תיכון (הליכוד):

שר החקלאות א' נתמקן:

יש עוד משהו שאינו מסייע לגמור את הפרשה, לא רק אתם. אתם עשיתם עבודה חלקית, אחריה ממשיכים אחרים.

ועדת חקירה תעכב, תזיק, תסבך ולא תועיל. אין שום צורך. אין מה לחקור, אין מה לבדוק. צריך לפתור את הבעיה.

גדעון גדות (הליכוד):

האם אתה מאשים את ועדת הכספים על שאין ועדת חקירה?

שר החקלאות א' נתמקן:

לא. האשמתני אף אחד. האשמתני את ועדת הכספים כסחבת, יכולנו לגמור את זה קודם. היינו מרוויחים הרבה.

יגאל כהן (הליכוד):

— — — אתה צריך לברך עליו, אתה כשר החקלאות צריך לברך עליו.

שר החקלאות א' נתמקן:

חבר הכנסת יגאל כהן, זה מופיע בחוברת. אני קראתי את כולה. אתה חתר על דברך בחוברת שלך, עם התמונה.

יגאל כהן (הליכוד):

למה אתה לא מנסה את זה?

שר החקלאות א' נתמקן:

אבל אני זוכר את זה.

היו"ר א' נתמיאס:

חבר הכנסת יגאל כהן, חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה למקומך.

יגאל כהן (הליכוד):

— — — יש חוברת — — —

גדעון גדות (הליכוד):

אני מבצע מחאה על שלא קיבלתי אותה.

שר החקלאות א' נתמקן:

חוברת עם תמונה כזו מגיעה, לדעתי, לכל חברי הכנסת. אתה צודק. אני אשלח לך.

היו"ר א' נתמיאס:

חבר הכנסת יגאל כהן, אתה מפריע כל הזמן.

שר החקלאות א' נתמקן:

חברי הכנסת, השר, עמיתי יגאל הורביץ — — —

פסח גרופר (הליכוד):

— — — הממשלה — — —

היו"ר א' נתמיאס:

חבר הכנסת גרופר, כבוד השר יגאל הורביץ, אנא.

פסח גרופר (הליכוד):

— — —

היו"ר א' נתמיאס:

חבר הכנסת גרופר, האם אדוני רוצה שאני אקרא אותו לסדר? אני מבקש ממך.

השר י' הורביץ:

— — —

היו"ר א' נתמיאס:

אדוני השר, אני מבקש.

פסח גרופר (הליכוד):

— — —

השר י' הורביץ:

אתם הראשונים שצריכים לשחק.

פסח גרופר (הליכוד):

הרגת את האבא שלו, הוא צועק שהוא יתום, זה הסיפור של החקלאות.

היו"ר א' נתמיאס:

סיימת את מסכת קריאות הביניים, חבר הכנסת גרופר? סיימת. תודה רבה.

שר החקלאות א' נתמקן:

אני מקווה שחבר הכנסת חיים קופמן מבין למה אני מתנגד לוועדת חקירה. זה הסגנון. הרי איש לא יודע מה שהוא מדבר.

פסח גרופר (הליכוד):

את האמת שלך אתה לא רוצה להוציא לאור.

שר החקלאות א' נתמקן:

כן, אני יודע. יתחיל עוד פעם? אל תדאג.

פסח גרופר (הליכוד):

— — —

היו"ר א' נתמיאס:

חבר הכנסת פסח גרופר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שר החקלאות א' נתמקן:

אתה לא יודע על מה אתה מדבר. זו לא הפעם הראשונה.

פסח גרופר (הליכוד):

— — —

שר החקלאות א' נחמקין:
הקשקשים ממשיכים כעבר.

היו"ר א' נחמיאס:
לא, סליחה, אדוני השר.

פסח גרופר (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת גרופר, אני מבקש ממך.

שר החקלאות א' נחמקין:

הנה, תמשיך, לפחות חצא מכליך. לפחות אני פה ואתה שם — צא מכליך. קשקוש ממושך, ולא בפעם הראשונה.

אני עדיין לא נאשמתי מעולם שביקשתי בדרך, משהו שיעזור לי לצאת מהבורן, כשם שאתה פנית אלי, וגם לא יאשימו אותי לעולם.

פסח גרופר (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת גרופר, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

שר החקלאות א' נחמקין:

סליחה, אינני יכול ככה, תדאג להשתיק אותו. אני לא חייב לעבור על זה כל פעם בשתיקה. על הסגנון הזה לא אעבור בשתיקה.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני השר, תירגע קצת.

מנחם הכהן (המערך):

שר החקלאות א' נחמקין:

בוא אלי ואני אספר לך. הוא ביקש ממני שאוציא אותו מהבורן.

מנחם הכהן (המערך):

ספר, זה מעניין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת הכהן, אין לך מה לכתוב ביום שיש?

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אני מבקש. חברת הכנסת שולמית אלזני, חבר הכנסת גולדשטיין.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מציע ששני שרי החקלאות לא יחלקו זה לזה —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שילנסקי, כשאני מצליח סוף סוף להרגיע קצת את האווירה, אתה מתחיל? עכשיו נמשיך בנחת. בבקשה, אדוני השר.

דב שילנסקי (הליכוד):

להרביח את אנוחנו הולכים בכבוד.

שר החקלאות א' נחמקין:

חבר הכנסת שילנסקי, אתה מרשה לי להמשיך?

דב שילנסקי (הליכוד):

בהחלט, בחיוב וברוח טובה.

שר החקלאות א' נחמקין:
אני יודע. כאשר לא תוקפים אנחנו יכולים לדבר ברוח טובה.

חברים נכבדים, צודק מי שאומר שלמשבר יש כמה מרכיבים. בעיני המרכיב החשוב, המכביד וזה שמסכן את עתידה של החקלאות הוא שיטת חיוכ הריבית במדינת ישראל, עלות הכסף למערכת היצרנית. זאת הזדמנות בשבילי לומר לכם, שלאחר הדיון בחקלאות אנחנו עתידים לדון בהתמוטטות מערכת גדולה וחשובה מאוד של המגזר היצרני. אם לא יחול שינוי במדיניות זו לא תוכל המערכת היצרנית הבריאה במדינת ישראל להמשיך ולסייע לכלכלתה של מדינתנו.

יש חלק לא מבוטל — ואשמה לא קטנה רובצת על כתפיהם של מי שהתפתח בחקופת השפע המדומה לקחת הלוואות להשקעות לא-יצרניות ללא בדיקה מספקת של המקורות, של שיעור הריבית ושל לוח ההתחייבויות. עתה אנחנו נמצאים בחקופה כזו שבה אם לא נסייע לחקלאות, באותו מגזר ובאותה דרך שסייענו למפעלים שקשה להם עד היום, בהחלט נהיה עדים בעתיד למפולת נוספת.

אני מקווה שהכנסת הזאת מאוחרת בצורך להתחזיר את המגזר החקלאי לדרך-המלך. הוא איננו זקוק לסיוע שוטף. הוא איננו זקוק לסובסידיה. הוא איננו זקוק לעזרה במתן קיום לעובדיו. הוא זקוק לסיוע ולעזרה בהורדת הגבנון מהעבר, שנוצר בכמה שנות הפקרות ותוסס סדר; אני מקווה שהן לא יחזרו לעולם.

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום, כי בוועדת חקירה אין תועלת ואין צורך.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר החקלאות. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אבקש שני מוטים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
הצעה לסדר.

שולמית אלזני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הצעה לסדר.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, חבר הכנסת רובינשטיין, מה רצונך?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מבקש שאדוני היושב-ראש יוכל לאפשר למגיש ההצעה לנסח אותה מחדש ברוח שונה, כדי שאפשר יהיה להגיע להצבעה בצורה אחרת.

ההצעה שרציתי להציע בשמו היא — — —

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני, הוא ברוב טובך, מה זה לנסח מחדש? מה, אנחנו כותבים פה את ההיסטוריה מחדש?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, יש תקדימים.

היו"ר א' נחמיאס:

תסלח לי, אדוני, חבר הכנסת הגיש את ההצעה וזהו.

מיכאל איתן (הליכוד):

הצעה אחרת.

היו"ר א' נחמיאס:
קלטתי ושמעתי.

חברי הכנסת, הסדר הוא כדלהלן: ברגע שחבר הכנסת חיים קופמן העלה הצעה בהתאם לסעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, יש רק ברירה אחת — או שהמליאה מקבלת את הצעתו-עמדתו, או שהמליאה דוחה את הצעתו. כל יתר הדברים שהועלו כאן אין להם כסים בתקנון.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. שמעתי שחבר הכנסת גולדשטיין ביקש שני מונים.

חיים קופמן (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:

לא נחתי לך את רשות הדיבור. מחילה.

השר י"ח פרץ:

הוא לא יודע מה זה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת גולדשטיין, אתה ביקשת שני מונים?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

צרחתי קודם. עכשיו לא אכפת לי מה שאדוני יחליט.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש למנות את חברי הכנסת אפרים שלום ופנחס גולדשטיין למונים.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההצעה לכלול בסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת חיים קופמן להקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת. יצביע. נא למנות.

ה צ ב ע

היו"ר א' נחמיאס:

שני חברי הכנסת המונים, אינכם מגיעים להסכמה? חברי הכנסת, חברינו, חברי הכנסת פנחס גולדשטיין ואפרים שלום, מבקשים ספירה חוזרת. הואיל ועדיין לא הודעתי את התוצאות, זה מותר. אני מביא שוב את ההצעה להצבעה. נא למנות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 31

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 32

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

ז. הצעה לסדר-היום

הצורך להקים ועדה לכדיקת העדפת ההתיישבות ביהודה ובשומרון על פני אזורי פיתוח

אהרן הראל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא רק את הנעשה בחקלאות צריך לחקור, לפי דרישתם של כמה חברי כנסת או של חבר הכנסת חיים קופמן; לא רק את הבעיה כיצד יכולה מדינה כמו שלנו להוביל את אט ובכישחון את ההתיישבות

היו"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, מה רצונך?

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
הצעה אחרת.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני, אין הצעה אחרת. תקרא את התקנון. אדוני הרן — — — בפקולטה למשפטים.

בבקשה, חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, ההצעה שלנו בשם סיעת שינוי וסיעת ר"צ, כהצעה אחרת — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אני מתפלא עליך. איך אחס מעזים לעשות זאת?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כהצעה אחרת. אני מבקשת הצעה אחרת לפי תקנון הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, גברתי, אין הצעה אחרת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בשמי. בשמי, מותר, זו הצעה לסדר.

היו"ר א' נחמיאס:

אולי תשמעי מה שאני אומר לך, גברתי. חברת הכנסת שולמית אלוני, תקשיבי לי, אני משיב לך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקשת. היתה פה הצעה לסדר ומותר להגיש הצעה אחרת.

היו"ר א' נחמיאס:

זה הכול? שבי בבקשה. אני אשיב לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לנמק, אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אני אתן לך את רשות הדיבור. תמתין.

כן, אדוני, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ההצעה היתה במסגרת הצעות לסדר-היום. אפשר היה לקיים עליה דיון. אפשר היה להסיר אותה, ואפשר גם לדון בה — בצורך להקים ועדת חקירה — במסגרת אחת מוועדות הכנסת. לא בהקמת ועדת חקירה, אלא בצורך להקים ועדת חקירה. לכן, יש מקום לדון בה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שם יכולים לגבש הצעות שאינן קשורות בצורך.

שקל: חקשורת — 10 מיליון שקל: קרן-הקיימת לישראל, רכישה ופיתוח — 6 מיליונים. בסך הכול 192 מיליון שקלים. הטבות, הכוללות הטבות מס וסכסוד לצורכי שיכון — 18 מיליון שקל: תקציב שוטף — תקציב בריאות, פנים ודתות כוללים גם תקציבי פיתוח, אבל בתחום החינוך, ב־150 מוסדות חינוך בסך הכול — 67.5 מיליון שקל: פנים, לרבות מימון מועצות דתיות — 22.5 מיליון שקל: בריאות — 3 מיליוני שקלים: הסתדרות ציונית, אולפנים ומרכזי קליטה — 3 מיליוני שקלים: דתות — 3 מיליוני שקלים. בסך הכול 99 מיליון שקל.

כל זה לא היה נורא אלמלא קיבלנו את התמונה הבאה, ואני רוצה לערוך השוואה: רבותי חברי הכנסת, מענקי משרד הפנים פירנש באזור זה שונים מן המענקים הניתנים במועצות אזוריות ברחבי הארץ, בצד האחר של "הקו הירוק". בגוש-עציון — 230 דולר במוצאע לנפש; במטה-יהודה — 86 דולר לנפש; במטה-בנימין בגדה — 254 דולר לנפש; בשערי-הנגב — 126 דולר לנפש; בשומרון — 357 דולר לנפש; בגליל-העליון — 97 דולר לנפש. למה ילכו ליישובי פיתוח?

אני רוצה לתביא עוד נתון אחד. עכשיו עומד משרד השיכון לסלול כביש חדש, שדבר סלילתו טרם התפרסם: כביש גילה — גוש-עציון שערכו 25 מיליון שקל — יותר מ־40% מכל התקציב לסלילת כבישים.

דן תיכון (הליכוד):

מאין לקחת את השטות הזאת?

אהרן הראל (המערך):

בבקשה, יעלה מישור ויגיד שזה לא נכון. לכן אני מציע ועדת חקירה, שתבדוק את זה.

דן תיכון (הליכוד):

מה היא תבדוק? הרי אין שמץ של אמת במה שאתה אומר.

אהרן הראל (המערך):

יגידו שאין זה נכון, וזה ייבדק.

דן תיכון (הליכוד):

זה איננו נכון, זה נאמר בוועדת הכספים. חבר הכנסת חיים רמון אמר לך, שאין אמת בידעיה הזאת.

אהרן הראל (המערך):

בבקשה, נשמע את תשובת השר.

חיים רמון (המערך):

למה חבר הכנסת תיכון מדבר בשמי?

דן תיכון (הליכוד):

לי הוא לא מאמין.

אהרן הראל (המערך):

יתר על כן, מעבר לתקציב שוועדת הכספים החליטה עליו, של 13 מיליון שקלים נוספים להתנחלויות, מתפרסם בעיתונות שאול התקציב לפיתוח חשתי לאזורי תעשייה באזורי פיתוח. תקציב השנה לפיתוח החשתי באזורי הפיתוח אול. רבותי חברי הכנסת, מינהלת מרכז ההשקעות החליטה על-פי הצעת משרד התעשייה והמסחר להשקיע את כל יתרת התקציב בשנה זו בהקמת מבני תעשייה בקריית-ארבע ובאזור התעשייה בירקן שבארץ-ישראל. משרד הכלכלה והתכנון מתנגד לכך וטוען שזאת טעות, כי ההשקעה האחרונה להקמת מבני תעשייה בברקן על שטח של 32,000 מטרים מרוכזים כבר נעשתה.

העובדת, פאר היצירה הישראלית, לעבר אבדון מוחלט, לפשיטת רגל, להסתככות ללא מוצא. למרות המשגים והבעיות שהתגלו בהתיישבות העובדת, המנסה בכל כוחה להתגבר עליהם בכוחות עצמה ותוך ביקורת עצמית, עליה ניתן לומר: לא זכרנו לך חסד ועזריין, היותך בודדה במדבר; לא זכרנו לך את הימים עת ייצבת את גבולות הארץ, החל מיישובי "חומה ומגדל" וכלה בהתיישבות הגדולה בגליל, כנגב ובמרכז הארץ. וכאשר המחנה הלאומי מוצא את הדרך להכות בהתיישבות, לעשות חשבון היסטורי קר ונוקב, הוא כולל גם את ההתיישבות העובדת בבקעת-הירדן ובמחנה-הגולן בחשבון הרווח וההפסד וכמאזן היסטורי, ולא בחשבון הכדאיות של ההתיישבות העובדת. וכפי שראינו בדיון עכשיו, הוא עושה זאת בשנאה נוראה, בשנאה עמוקה.

אדוני היושב-ראש, אם יש טעם להקים ועדת חקירה פרלמנטרית על-פי חוקי-סוד: הכנסת, הרי זה לצורך בדיקת ההעדרה הבורה בעשור השנים האחרון של התנחלויות והיישובים ביהודה ובשומרון על פני יישובי הפיתוח שהקמנו בארץ. הקמנו את יישובי הפיתוח בעמל רב, לא רק כדי למלא את החללים באזורי הארץ השונים אלא גם כדי ליצור עם. בהם קלטנו את העלייה, אליהם הפנינו את המשאבים ולהם נתנו בעבר עדיפות. עתה אנחנו מקבלים תמונה עגומה מאוד. האבטלה ביישובים אלה הולכת וגואה, התקציב קוצץ, אין די מפעלי תעשייה. אפילו בבירת הנגב, בבאר-שבע, מתמוטטים מפעלים וגדלה האבטלה. תושבים עוזבים למרכז הארץ. אין מתן עדיפות בשיכון. כמקום לעסוק בפזור האוכלוסייה באזורי הפיתוח, יש פיזור אוכלוסייה בהתנחלויות וביישובים שלא רק שאין בהם שום ערך כלכלי אלא הם גם חוסמים את האופציות לשלום.

אני רוצה להביא בפניכם, חברי הכנסת, כמה נתונים על ההשקעות ביהודה ובשומרון בשנה האחרונה.

דב שילנסקי (הליכוד):

כמה שהשקיעו שם זה מעט מדי.

אהרן הראל (המערך):

אני מתייחס עכשיו לדברים רציניים, חבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מדבר ברצינות.

אהרן הראל (המערך):

לא מתקבל רושם כזה.

ההשקעות ביהודה ובשומרון בשנת התקציב 1986/87: ההסתדרות הציונית — תקציב זה אינו כולל התנחלויות חדשות, השקיעה בכל התנחלות חדשה 2.5 מיליוני שקלים — 43.5 מיליון שקל.

מאיר שטרית (הליכוד):

גובר הסוכנות מאשר את זה.

אהרן הראל (המערך):

עכשיו זו הממשלה.

חינוך — 7.5 מיליוני שקלים: שיכון — כ־4,000 דירות נמצאות עתה בשלבי הרשאה שונים, התחלות בנייה 1,200 דירות — 60 מיליון שקל: כבישים, מע"ץ — 7.5 מיליוני שקלים, ומשרד הביטחון — 7.5 מיליוני שקלים, יחד 15 מיליון שקל: מים, לרבות סובסידיה — 15 מיליון שקל: תעשייה, הלוואות מאושרות, מענקים וחשתי — 45 מיליון

חיים רמון (המערך):

לא, חבר הכנסת הראל, כברן נבנו בסך הכול 100,000 מטרים מרובעים לתעשייה.

אהרן הראל (המערך):

אני אניע לזה, חבר הכנסת חיים רמון. אם כן, ההשקעה בסך הכול היא 100,000 מטרים מרובעים, ובמצב של התקיים היום — — —

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע מה זה 100,000 מטרים מרובעים?

חיים רמון (המערך):

זה האבסורד.

דן תיכון (הליכוד):

זה מה שבונה משרד התעשייה והמסחר בכל השנה.

חיים רמון (המערך):

אהרן הראל (המערך):

אני שמת על ההצעה הזו של חבר הכנסת דן תיכון.

מאיר שטרית (הליכוד):

זה בדמיון הפרוע.

דן תיכון (הליכוד):

במערב הפרוע.

חיים רמון (המערך):

היום במרכז ההשקעות.

דן תיכון (הליכוד):

ב־20 שנה.

חיים רמון (המערך):

לא, לא.

אהרן הראל (המערך):

אתם עוד שואלים מדוע יש משבר ביישובי הפיתוח. כאשר רק כברן מקימים תשתית הגדולה בהיקפה מכל תשתית התעשייה שמקימים בכל הארץ? מדוע מסתובבים אנשים באופקים, בבאר-שבע ובנצרת ללא תעסוקה, אם כל ההשקעה של 100,000 מטרים מרובעים מופנית לברקן, לאריאל?

אביא נתון נוסף. באפריל היו 1,738 דירות ריקות בהתנחלויות. בשביל מה צריך לבנות עוד דירות? אול מלאי האנשים הרוצים ללכת לשם, ואף-על-פי-כן משקיעים ומשקיעים ובונים עוד ועוד. תנו את הדירות האלה, הפנו את ההתפתחות הזאת לאותם יישובים שצריכים לקלוט משפחות חדשות, והרי חסרות דירות ביישובי הפיתוח; לא בכולם, יש מקומות שבהם יש עזיבה. אבל יש יישובים שלו קיבלו 500 דירות נוספות. היו קולטים בקלות משפחות נוספות. בשביל מה צריך דירות ריקות באותם יישובים?

פיזור אוכלוסייה, רבותי חברי הכנסת, צריך להיות לא רק לרוחב. אתם עושים פיזור לרוחב מדינת ישראל, רק לכיוון הגדה, ואינכם יודעים שלמדינת ישראל יש גם אורך. יש לה נגב ויש לה גליל, ופיזור אוכלוסייה אמיתי צריך להיעשות לכל הכיוונים. גם לצפון וגם לדרום, ואסור להגיע למצב שבו יישובים כמו צפת אינם יכולים לקבל נתח מהעוגה הזאת, ההולכת וגדלה ומתרחבת ביהודה ובשומרון.

שבח וייס (המערך):

זה פיזור אוכלוסייה מחוץ לישראל בלבד.

חיים רמון (המערך):

— — — יידיה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע לאן הלך הכסף.

אהרן הראל (המערך):

אני חוזר ואומר: אין ערך לכל דיון שיתקיים בבית הזה על מצב האבטלה ביישובי הפיתוח, אם לא נבדוק לעומק, באמצעות ועדה, מה היתה החלוקה המדויקת, איפה היתה העדפה, ולמה היתה העדפה. אני אומר דברים אלה מעבר לוויכוח הפוליטי על עתיד הגדה, על עתיד יהודה ושומרון. יכול להיות ויכוח פוליטי. אני חושב שכל ההתייחסות שם היא מתסום לשלום, אבל מה שטענתי עד כה אינו נובע מנקודת המוצא הפוליטית, אלא מנקודת המוצא הכלכלית של פיזור אוכלוסייה ומניעת התמוטטות יישובי הפיתוח.

לכן, רבותי חברי הכנסת, הצעתי היא שתקום ועדת חקירה

שתבדוק — — —

קריאה:

— — —

אהרן הראל (המערך):

סליחה, ועדת בדיקה.

דן תיכון (הליכוד):

מה זאת ועדת בדיקה?

אהרן הראל (המערך):

ועדת בדיקה שתבדוק לא רק את מה שנעשה בהתייחסות העובדת, כפי שרצו להציע, אלא גם את הכוונת המשאבים ואת העדיפויות שניתנו בעשר השנים האחרונות. היו יכולים להיות לנו יישובי פיתוח משגשגים, גדלים, מתפתחים וקולטים עלייה. הבאנו אותם להתמוטטות, ואילו את היישובים בהתנחלויות ביססנו.

דן תיכון (הליכוד):

מה זאת ועדת בדיקה?

היור' א' נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת אהרן הראל. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה דברי תשובה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שהעלה חבר הכנסת אהרן הראל כבר נדון בכנסת זו ב־28 בינואר 1987 בשתי הצעות לסדר-היום: הצעת חבר הכנסת יגאל כהן בדבר הצורך בבדיקת כל התקציבים הניתנים על-ידי הממשלה ליהודה ושומרון, והצעתו של חבר הכנסת חיים רמון בדבר השקעות הממשלה בשטחים המוחזקים. הכנסת העבירה את שתי ההצעות הללו לדיון בוועדת החוץ והביטחון, על-פי החלטת ועדת הכנסת, והן נמצאות על סדר-היום.

אני מציע, שגם ההצעה של חבר הכנסת אהרן הראל תידון יחד עם שתי הצעות אלו בוועדת החוץ והביטחון.

היור' א' נחמיאס:

רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו היתה הצעה קנטרנית; אולי גם דמגוגית במידה זו או זו. כי הרי אפשר — — —

אורה נמיר (המערך):

— — —

דן תיכון (הליכוד):

האמיני לי, גברתי, חברת הכנסת אורה נמיר, שטובים מבין חברי סיעתך היו תומכים בנושא הנקרא בדיקת ההסתככות של החקלאות בישראל, וגם את.

אורה נמיר (המערך):

גם בסיעתך היו תומכים בבדיקת הנושא הזה.

דן תיכון (הליכוד):

הרשי לי לומר לך, כמי שהיה ממונה על פיתוחן של ערי פיתוח במשך חמש שנים — מן היפוח בחיי, ואיש אינו יכול להאשים אותי שלא חרמתי, ולו משהו, לפיתוחן של ערי הפיתוח — אבל, עט יד על הלב, בואי ונראה לאן הוזרם הכסף בשנה האחרונה.

הרי את ואני, שנינו יודעים, שהכסף הוזרם להצלת "סולל-בונה", ובצדק: שהכסף הוזרם להצלת המושבים, ובצדק: שהכסף הוזרם להצלת הקיבוצים, ובצדק: שהכסף הוזרם להצלת קופת-חולים, ובצדק — והסכומים הם אדירים, אדירים. שהרי, באין קדימות, אנחנו מטפלים תמיד בבעיות המתעוררות היום.

אבל אפשר להעמיד את הנושא גם בצורה אחרת. אפשר לומר: למי את מציעה לתת כסף? לאיילת-השחר או לחצור-הגלילית? לכפר-גלעד, דן ודפנה או לקריית-שמונה? כשעוסקים בדמגוגיה, האמיני לי, אין סוף לדמגוגיה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

דן תיכון (הליכוד):

וכפי שאת עומדת כאן — — —

לא. גברתי, חברת הכנסת שולמית אלוני, בואי לא נצעק, ונלכך את העניין. אני סבור שמי שקבע ומי שנתן קדימה ליהודה ושומרון היה שר של מפלגת העבודה. אל תלינו, כי הראשון שהפך את יהודה ושומרון לאזור פיתוח היה השר חיים בר-לב, בעת היותו שר המסחר והתעשייה, לא שר התעשייה והמסחר. ולכן אני כא ואומר, רבותי, חדלו מן הנושא הזה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש מהכנסת העומדת לשבת. אני מבקש מכל העומדים — לשבת. חבר הכנסת מצא, חברת הכנסת גלור-תעסה, חבר הכנסת אוריאל לין, בבקשה לשבת. חברת הכנסת גלור-תעסה, קראתי בשמן בפעם השנייה.

דן תיכון (הליכוד):

לכן אני חוזר ומבקש מחברי חברי הכנסת במפלגת העבודה: חדלו מן הנושאים הללו.

קריאה:

למה?

דן תיכון (הליכוד):

אסור לשטות את ערי הפיתוח בקיבוצים ואת הקיבוצים ביישובי יהודה ושומרון. חדלו, רבותי, למען השם, חדלו.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אהרן הראל מעל סדר-היום.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת אהרן הראל, האם אתה מוכן להעביר את הצעתך לוועדה?

חיים קופמן (הליכוד):

— — — אנחנו לא כמו המערך. אנחנו לא פוחדים. אנחנו בעד חקירה. אנחנו בעד דיון. אמר לי חבר הכנסת שבח רייס: אני יודע מה אתה רוצה לעשות. אני לא מפחד.

חיים רמון (המערך):

— — — ועדה לביקורת המדינה.

חיים קופמן (הליכוד):

חבר הכנסת ליבאי "דופק" אפילו אותך שם, מה אני יכול לעשות?

היו"ר ד' בן-מאיר:

מדוע אינכם באותה סיעה? לשניכם יש קולות כל כך חזקים. אילו ישבתם זה ליד זה לא הייתם צריכים לצעוק.

יש הצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. חבר הכנסת הראל, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

אהרן הראל (המערך):

כן.

הושע מצא (הליכוד):

לוועדת הכספים.

גדעון גדות (הליכוד):

לוועדת הכספים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אם כך, ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה תועבר ההצעה. אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נמנעים — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שחקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הודעה לנמנעים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

איי-אפשר להודיע עכשיו, זו הצעה לסדר-היום. מה זאת אומרת?

קריאה:

היו"ר ד' בן-מאיר:

ממתי? לכל נמנע ניתנת אפשרות להסביר את הימנעותו?

קריאה:

לכל סיעה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בבקשה, חבר הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עדיין נשמרות הזכויות האלה. וראי שיש להתנגד להעדרת הקצבות להתנהלויות

דעתו של היושב־ראש. נא לעיין בתקנון. עמוד 21 הערה לסעיף 56.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זכות ההימנעות עדיין שמורה גם בהצעה לסדר־היום.

הי"ר ד' בן־מאיר:

זכות ההימנעות כן, אבל לא זכות הנמקת ההימנעות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא.

הי"ר ד' בן־מאיר:

לא. חבדוק בתקנון. מעירים לי שאינך צודק. אבל היו

תקרימים, ואני נהגתי כאן, כמובן, כבית־הלל ולא כבית־שמאי

— אתה נימקת את הסתייגותך.

כשטחים הכבושים על פני הקצבות ליישובים בתחומי "הקו הירוק", כתוך ישראל. אבל נמנעתי כדי לומר שכלל יש להתנגד להקמת התנחלויות בשטחים הכבושים. יש להתנגד להמשך הכיבוש ולהקמת ההתנחלויות כתוצאה ממנו. זה הדבר שהוא כיום בעוכרי מדינת ישראל, כלכלה, התפתחותה החברתית — המשך הכיבוש, המשך ההתנחלויות, מניעת השלום ומניעת החיים התקינים בתוך מדינת ישראל.

נמנעתי כדי להביע את התנגדותנו להתנחלויות בשטחים הכבושים, ואמרתי את הדברים לצורך הסבר.

הי"ר ד' בן־מאיר:

אני רוצה לומר, חבר הכנסת תופיק טובי, שבתקנון

אין סעיף המאפשר הודעה אחרי הימנעות. זה נתון לשיקול

ח. הצעה לסדר־היום

שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל

דן תיכון (הליכוד):

מה עם לוינסקי? נלחמם כבר עד טיפת הדם האחרונה שלו?

אהרן הראל (המערך):

אפילו לוינסקי — — —

חיים רמון (המערך):

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת תיכון, שזהותו של מי שיעמוד בראש הסוכנות היא הדבר האחרון שהוא רלבנטי וחשוב, והוא לא מעניין איש במדינת ישראל מלבד העסקנים הנאבקים על התפקיד הזה. מה שחשוב אינו מי יעמוד בראש הסוכנות, אלא אם בכלל צריך את הסוכנות, האם למוסד הזה יש בכלל זכות קיום.

אני רוצה להביא דוגמה מרכזית אחת בנושא המרכזי, שאנחנו מדברים בו הרבה ומחשיבים אותו כמעט יותר מכל נושא אחר, הוא נושא העלייה. יש היום משרד קליטת עלייה, וקימת מחלקת עלייה בסוכנות היהודית. אני מחזיק בידי דוח שהזמנתי על־ידי הסוכנות עצמה, והוא קובע דבר פשוט אחד: המחלקה לעלייה בסוכנות היהודית כבר לא חשובה, היא גורמת נזק, וצריך לסגור אותה. מי קובע זאת? — כמה מומחים שנשכרו על־ידי הסוכנות.

אני רוצה לצטט מן הדוח של הסוכנות היהודית. הדוח הזה קובע, שבאופן טבעי מוטלת האחריות הממלכתית לקליטת עולים על ממשלת ישראל ולא על הסוכנות. ממשלת ישראל היא זו האחראית לרווחתם של העולים, כשם שהיא אחראית לאספקת השירותים הציבוריים והחברתיים לכלל חושבי ישראל.

התחום היחיד שהכנסת לא יכולה היום לבקר אותו הוא תחום העלייה והקליטה, כי הוא מסור בחלקו הגדול למחלקה לעלייה של הסוכנות, שאיננה נמצאת תחת כיקורת הכנסת. הפקענו מעצמנו את הזכות לדון בנושאים האלה.

הי"ר ד' בן־מאיר:

חבר הכנסת רמון, זה לא נכון, מפני שבגלל האמנה בין ממשלת ישראל לסוכנות היהודית אתה יכול לבקר את הממשלה שצריכה לבצע דברים שעליהם יש לה אמנה עם הסוכנות.

הי"ר ד' בן־מאיר:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר־היום, מס' 6215: שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בעוד כעשרה ימים יתכנס לא הרחק מכאן, בירושלים, הקונגרס הציוני. לכאורה, אירוע חשוב, אירוע שצריך לרחק את תשומת לבו של הציבור היהודי בארץ ובתפוצות. בפועל, אירוע אנכרוניסטי שיחלוף כמו כל אלה שקדמו לו בשנים האחרונות, בלי שיותיר את רישומו על חיי היהודים בארץ ובתפוצות.

מה קרה לסוכנות היהודית ולהסתדרות הציונית בשנים האחרונות? מדוע הפכו הן שם נרדף לכובד, לסימבול, לנהנתנות? לפי דעתי, משום שנכשלו בעניין המרכזי, בעניין שלשמו המשיכו להתקיים אחרי קום המדינה. הן נכשלו בכך שהן אינן מגשרות עוד בין מדינת ישראל ליהודי הגולה. לא רק שהן אינן מגשרות, אלא הן מונעות את המגע האמיתי בין מה שקיים בארץ, בין הזרמים היהודיים בישראל, ובין המנהיגות היהודית בעולם. הסוכנות הפכה להיות מקום מפגש של עסקנים, אשר מעשיהם ודיוניהם אינם רלבנטיים עוד, אינם חשובים עוד. לכן, לדעתי, אין מנוס מלהכניס שינויים באמנה שבין ממשלת ישראל ובין הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית, אשר הכנסת חוקקה ואישרה בשנת 1952.

באותה אמנה השאירו לסוכנות היהודית ולהסתדרות הציונית כעשרה תפקידים, שכולם, כמעט ללא יוצא מן הכלל, נעשים היום על־ידי משרדי הממשלה הרלבנטיים. למשל, נושא ההשתתפות בשיכונם של העולים וקליטתם מטופל במשרד קליטת העלייה ובמשרד השיכון; מתן שירותי בריאות לעולים נעשה על־ידי משרד הבריאות; נושא עליית הנוער, טיפול בנוער והכשרתו מטופל על־ידי משרד החינוך והתרבות ומשרד העבודה והרווחה; החזקה ותמיכה של מוסדות חינוך, תרבות, מדע, דת, ספורט, ומוסדות למתן שירותים חברתיים בישראל — בכל הנושאים האלה עוסקים המשרדים הייעודיים, ובעיקר משרד החינוך והתרבות ומשרד העבודה והרווחה; בהתיישבות החקלאית עוסק משרד החקלאות. אם כן, בכל הנושאים, אשר נמסרו לסוכנות היהודית, עוסקים למעשה משרדי הממשלה. בכל התפקידים האלה יש כפילויות.

דן תיכון (הליכוד):

יש לי הצעה בשבילך, כשלוניסקי ייבחר, המגביות לא יעבירו — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מבקש ממך, אומנם יש באולם רק חמישה חברי כנסת, אבל אין זה אומר שאתה צריך להפריע כל הזמן. אתה רוצה להציע אחר-כך הצעה אחרת, תציע.

חיים רמון (המערך):

אני סבור שאחרי יותר מ-30 שנה, שעברו מאז נחתמה האמנה, הגיע הזמן שאנחנו ככנסת נבדוק את האמנה הזאת ונשנה אותה. נכניס בה את השינויים המחויבים מהשינויים שחלו במדינת ישראל. אנחנו מפתחים לדון בכך, כי לכל אחת מהמפלגות יש שלושה ויש אנשים, ואנחנו איננו רוצים להיכנס לעימות עם. איננו רוצים דיון אמיתי על יחסי ישראל והתפוצות. כל ערד הסוכנות מטפלת בכך, יש לנו מוסד להשליך עליו את העניין ולומר: זה קשור לסוכנות, זה קשור להסתדרות הציונית, זה לא העסק שלנו, אנחנו לא צריכים לעסוק בזה. אנחנו מורידים מעלינו את הנטל, את העול של התמודדות של מדינת ישראל עם יהודי התפוצות. חובה עלינו לנתץ את החומה הזאת שנקראת הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית, אשר עומדת בינינו לביןם. אין זה מקרה שמאז פרויקט "שיקום השכונות" השתנו היחסים בין הגולה לבין מדינת ישראל, כי התברר לאותם יהודים מן הגולה שעסקי הסוכנות היהודית אינם מדינת ישראל. הם הכירו פתאום ראשי ערים, התורעו לאוכלוסייה שאותה לא הכירו מעולם, הם היו שותפים, שאלו לדעתם ולא רק ביקשו מהם כסף. הם רוצים להיות שותפים, שותפות של אמת. צריך לשנות את אופי הקשר בינינו לביןם כך שהם יהיו שותפים עם הגופים המחליטים במדינת ישראל, שיהיה קשר ישיר בין היהודים בגולה לבין האנשים העוסקים פה בעלייה וקליטה — עם השר הממונה, עם ועדת העלייה והקליטה של הכנסת, עם ראשי הערים, עם אנשי האקדמיה. וכך בכל תחום ותחום שהיהודים רוצים להיות שותפים בו.

ובכן, רבותי חברי הכנסת, אני מציע לקיים בנושא זה — דווקא עכשיו, דווקא לקראת הקונגרס הציוני, אולי בזמן הקונגרס הציוני — דיון, אפילו במליאה. יש לקיים דיון בנושא זה ולהזמין לדיון, לכל הפחות כאורחים, את יהודי התפוצות המגיעים לקונגרס הציוני. יש לנהל אתם דרשיח, כדי שישמרו את דעת חברי הכנסת בנושא שהוא, לדעתי, כעל משמעות מרכזת לעתיד היחסים בינינו לבין הגולה. תודה.

ט. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

י. הצעה לסדר-היום

לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, בזמן האחרון אנחנו דנים הרבה בנושא זה. רק כשבוע שעבר קיימנו דיון בכנסת בנושא.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, על-פי האמנה הזאת נמסרו הנושאים לידי הסוכנות והשר לקליטת העלייה איננו יכול אפילו לקיים קשר ישיר עם הגורמים בחוץ-לארץ העוסקים בעלייה ובקליטה. הוא צריך לעבור דרך חיים אהרן, מנהל המחלקה.

מאיר שטריט (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אספר לך סיפור שידגים את האבסורד. לפני כשנה וחצי הוזמן מרצה להרצות באולם מסוים. האולם עצמו שיך למשרד לקליטת העלייה, אך מקרן השקופיות היה שיך למחלקת העלייה של הסוכנות. היות שלא היו נציגים של שני הגורמים הללו, שכל אחד מהם היה צריך לתת אישור, אחד למקרה ואחד לאולם, בוטלה ההרצאה. סיפור זה בלבד מצביע על האבסורד שהגענו אליו בנושא שכולנו משלמים לו מס שפתיים יום יום ושעה שעה; כולנו אומרים שבלי עלייה לא תהיה מדינה וכולנו מדרקלים את כל הפראודות שבבעולם. והנה, בפועל מנהלים קרבות של יוקרה בין שני גופים כאשר אחד מהם, מחלקת העלייה של הסוכנות, מסרב בעקשנות להכיר במדינת ישראל. ברגע שהעולה מגיע למדינת ישראל הוא הופך להיות אזרח מדינת ישראל, ואז צריכה ממשלת ישראל לטפל בו כמו בכל אזרח אחר. אבל, ממתי מוכן מישוהו בסוכנות לוותר על איזה נחת שהוא של שליטה?

דן תיכון (הליכוד):

עכשיו יש הזדמנות, אתם שולטים. לוינסקי — — —

חיים רמון (המערך):

אנחנו לא שולטים. תפסיק עם לוינסקי. חבר הכנסת תיכון, זה לא הנושא. אני מוכן לדון אתך בנושא הזה. אני מבין שאתה מדבר על לוינסקי ומתכוון לפת, אבל זה לא הנושא. תאמין לי. חבר הכנסת תיכון, העניין הרבה יותר רציני מזה.

דן תיכון (הליכוד):

אתה צודק.

חיים רמון (המערך):

הם מתחלפים כניהם, הם יושבים שם "שבת אחים גם יחד". נושא העלייה והקליטה מעניין אותם כמו השלג ראשונה. כמו כסיפור שסיפרתי על האולם והמקרה. עד שלא נשים קץ לדבר הזה, נמשיך לבזבז עשרות אם לא מאות מיליוני דולרים בשנה על דיוני סרק, על כפילויות, על בזבזים ועל דולצ'ה-הייטה למיניהם.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק האזרחות (תיקון מס' 5).

אנשינו, לדאבוני הרב, בפני אנשי העולם היהודי, והדובר איננו מתכוון לשכנע והקהל איננו מתכוון להשתכנע, כפי שכתוב בתפילת יום כיפור: "ומזה לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף", אלא לצאת ירי תוכה — בזנו תעלו לישראל.

צריך לדרוש מיהודים בעולם דבר ברור אחד, והוא חיוני ונעשה מיום ליום יותר ויותר אקוטי: תעלו לארץ. בשביל לעלות לארץ אין צורך בשליחים, אין צורך במחלקת עלייה ולא בכלום. אנחנו צריכים ליצור כארץ אותה איכות חיים שאני חושב שאפשר ליצור אותה, ולהגיד ליהודי: אם אתה רוצה לעלות לישראל, במחילה מכבודך, לך לשגורירות ישראל בארץ שבה אתה חי, רפוק על הדלת ובקש אשרת כניסה. מאותו דגע ואילך הטיפול יהיה בידי ממשלת ישראל. c'est tout. דווקא בעצם הריצה אחרים, בהצעת ההטבות המפליגות לכל מיני אנשים, גורמים נזק לעלייה. בריצה אחרי כסף אנחנו שוכחים בקלות את הערכים. בעצם, למה ללחוץ עליו לעלות? אם אני מנהיג יהודי כחוק לארץ וחרום מיליון דולר למדינת ישראל, שמוכרים כהוצאה, ואני בא לארץ ופה פורסים לרגלי שטחים אדומים, ואני נפגש עם ראשי המדינה ומייעץ להם: עשו א', עשו ב', או: אני מסכים לזה, אני כן מסכים לזה — אם אעלה לארץ אני אתאבד פוליטית, כי פתאום איש לא יסתכל לעברי ולא ישים לב אלי. אם כן, למה אעלה? מוטב להמשיך לתרום. ומי הם מנהיגי העולם היהודי היום? התורמים הגדולים. מי שתורם מיליון דולר אומרים לו: "שמלה לכה קצין תהיה לנו" — תרום כסף, תהיה מנהיג. את העניין הזה, רבותי, צריך להפסיק.

כל המגבית מכניסה 250 מיליון דולר לשנה, שרובם מוקצים, כאמור, למימון אותו מנגנון. נניח שלא כל הסכום מוקצה לקיום אותו מנגנון, האם בשביל סכום כזה, המהווה אחוז קטן אפילו מהייצוא של מדינת ישראל אנחנו צריכים ליפול אפיים ארצה בפני הגבירים שכל העולם? רבותי, אם יש הצדקה לקיומה של הסוכנות היהודית — ואיני שולל את העיקרון של צורך בקיום ארגון יהודי חזק — הרי היא ודאי לא במכנה הפוליטי הנוכחי שלה ובצורה המגוחכת והמעליבה שזו קיבלה בימים אלה. ודאי שאין הצדקה לקיום הסוכנות כצורה שהיא קיימת ובצורה שהיא פועלת היום, ולא ליעדים שמוצבים לפניה כיום.

לדעתי, אנו צריכים להציב היום בפני הסוכנות שני יעדים בלבד: האחד — יעד חברתי. אם אנשים רוצים באמת לתרום למדינת ישראל, שישקיעו בתחום החברתי, בחינוך, בפיתוח המדע, בפיתוח הטכנולוגיה ובנושאים חברתיים אחרים. והיעד השני — חינוך יהודי בנולה.

בעיני מוטב לברר עם יהודי העולם, ויפה שעה אחת קודם: האומנם אחם מתכוונים לעלות לישראל, כן או לא? ובשבילי גם תשובה שלילית היא תשובה. אני מקבל אותה כתשובה שלילית. ואם זהו המצב, אם התשובה היא שלילית, אני אומר: רבותי, היהודים בתפוצות, מקובל עלי שאינכם רוצים לעלות. בזא אפוא נחשוב יחד מה באמת ניתן לעשות כדי לעזור האחד לרעהו כמצב הזה, אם אינכם עולים לישראל. יש דברים שאתם יכולים לעשות למעננו בארצותיכם, יש דברים שאנחנו יכולים לעשות למענכם, ומה שאנחנו יכולים לעשות למעננו הוא, לקחת את כל הכסף שהם אוספים ולהחזיר אותו לשם לחיזוק החינוך היהודי ולחיזוק הזהות היהודית. לפחות שלא יעלמו כיהודים. אולי את הדור שלהם החמצנו. הם לא יגיעו לישראל. אבל, הבה לא נאבד את הסיכוי שבניהם, או אולי בני-בניהם, אם יישארו יהודים, ישכנענו ביום מן הימים לעלות לישראל.

הי"ר ד' בן-מאיר:
יפה מאוד. כל הכבוד. שלא יאמרו שהכנסת אינה מעורבת בנושא זה.

חבר הכנסת שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הקרקס מגיע לעיר, ההצגה הכי גדולה. כתבל, הכי יקרה בישראל — 1.5 מיליון דולר עולה ההפקה הזאת: הקונגרס הציוני. אני שואל: רבותי, בשביל מה צריך את זה?

הסוכנות מילאה, ללא ספק, תפקיד מפתח חשוב ביותר לפני קומה של מדינת ישראל. עם הקמתה של מדינת ישראל ובשנים הראשונות של קליטת העלייה ההמונית. איש אינו יכול לערער על כך, ומי שמעזער על כך פשוט מתעלם מן המציאות. אבל, רבותי, מי שאינו מבין כי השתנה משהו במדינת ישראל, שמדינת ישראל של 1986 אינה מדינת ישראל של 1939 ושל 1948, פשוט חי בטעות: מי שאינו מבין שהיום, במדינת ישראל, האזרת הממוצע איננו יודע מה היא הסוכנות היהודית, מה הוא הורעד הפועל הציוני, מה היא ההנהלה הציונית — אין להם כלל מושג בשביל מה קיימים גופים אלו — פשוט אינו חי במציאות: מי שאינו יודע שהמשך עבודתה של הסוכנות היהודית במתכונת של היום גורם נזק למדינת ישראל — וחיצוץ אפרט את הדברים — לדעתי, נזק חמור ביותר, פשוט אינו יודע היכן הוא חי: מי שאינו יודע כי פעולתה של הסוכנות ואופן פעולתה "הורגים" את האפשרויות להקים מנהיגות יהודית צעירה שלה קשר אמיתי עם מדינת ישראל, יש לו בעיה; מי שאינו יודע כי היום המדינה איננה זקוקה עוד לצדקה, יש לו בעיה בעניין זה; מי שאינו יודע על המגבית והסוכנות, הרי הכול הא בהא תליא: מי שאינו יודע כי צריך לשנות את היעדים של הסוכנות היהודית ואת מבניה, חי בטעות.

רבותי, ארגון שקם בזמנו ומילא תפקיד מפתח חשוב ביותר, ממשך לגייס היום בעולם — בשמה של מדינת ישראל, תוך כדי מכירתה של המדינה כמדינה עם בעיות חברתיות, עם עוני, עם פשיעה, עם סמים ועם סלאמס — 500 מיליון דולר לערך לשנה, ומתוך הכסף הזה — 50% נשארים שם, בקהילות היהודיות, ורק 50% מגיעים לישראל, וחלק נכבד ממנו מממן, למעשה, את המשכורות של עובדי המנגנון הזה. אני שואל אתכם: בשביל מה אנחנו זקוקים לצרה הזאת? מי צריך את זה? למה יעלה יהודי לישראל אם מוכרים לו את המדינה בתור שכזאת? איני רוצה שימכרו את המדינה כמדינה של עוני, של סמים ושל זנות. להיפך, צריך להבליט את היפיו של המדינה, את החיוב שבמדינה.

דן תיכון (הליכוד):
את זה אתה עושה באמצעות ה"בונדס".

מאיר שטרית (הליכוד):
אני יכול למכור ליהודים בעולם הרבה דברים שפירושם איננו: תנו עוד כסף. אני יכול למכור ליהודים את העובדה שמדינת ישראל היא המקום היחיד שבו יש להם ערבות כלשהי שילדיהם ונכדיהם יישארו יהודים. אני יכול למכור ליהודים את הידיעה שאם הם חיים בארץ הם חלק מהבעלות על הארץ הזאת, ובכל מקום אחר הם מיעוט, ואין זה משנה אם הם חיים באופן זמני טוב או מצוין. עדיין הם מיעוט. איש אינו יכול לדעת מה ילד יום. וכבר למדנו זאת, ואנחנו צריכים ללמוד אם טרם למדנו, מההיסטוריה של עם ישראל באירופה.

רבותי, אם יש נתון כזה, אם אנחנו רואים בכינוסים הגדולים ובהרצאות הגדולות בעולם וכישראל איך מדברים

העם איננו דתי על-פי הנוסח המוכר לנו. ובעצם, לפי דעת הבג"ת, מתהווה דבר מעניין מאוד בעם היהודי. מחד גיסא, חלקים גדולים בו הולכים ונעלמים. אנו עוסקים היום ביהודי כרית-המערצות. אני אומר ש-50% — יש אומרים הרבה יותר — מיהודי כרית-המערצות שנוסעים לארצות-הברית אינם ממשיכים את חייהם כיהודים. הנסיעה לארצות-הברית היא השתחררות מהנטל של ההווה היהודית. מאידך גיסא — אנו עדים להזדהותם של כל הארגונים היהודיים עם ישראל. בעצם, אם ניקח את יהדות ארצות-הברית, שהיא הקובעת את הטון ואת הנוסח — אין בה ארגון יהודי שאינו מזדהה ואינו פועל למען ישראל. היו שנים שבהן היו כארגונים היהודיים אנטי-ציונים, אנשים שהיו אדישים כלפי ישראל. היום כאמור אין ארגון יהודי שאינו מזדהה עם ישראל ואינו פועל למען ישראל. אבל, אסור שנטעה — בין זה ובין עלייה אין ולא כלום.

בכלל, אני רוצה לומר לכל האנשים שמדברים בלהט הוויכוח על עלייה ואומרים: היום אין עלייה גדולה מהמערב — אולי גידל ליימשהו מתי היתה? מתי היתה, מלבד חקופה קצרה אחרי מלחמת ששת-הימים?

בני שליטא (הליכוד):

אבל היה קילוח של עולים.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אתה עוד צריך להוכיח את זה. אחרי שאביא לך מספרים, אולי תשנה את הנאומים שלך.

היום חיים בישראל לא יותר מ-250,000 יהודים — ואני נדיב במספר זה — שבאו הנה מן העולם החופשי, וזה כולל את צפון-אמריקה, את דרום-אמריקה, את דרום-אפריקה, את אירופה המערבית. כ-40 שנות קיומה של מדינת ישראל לא באו יותר.

שבח וייס (המערך):

השר לקליטת העלייה י' צור:

עולם שיוצאים ממנו יהודים באורח חופשי זה, על-פי הגדרתי, עולם חופשי.

שבח וייס (המערך):

אינך מגדיר זאת על-פי אופי המשטר?

השר לקליטת העלייה י' צור:

גם דרום-אפריקה, לא תגיד לי שהיא איננה חלק מן העולם החופשי. הכוונה היא לארץ שאנו יכולים לקיים בה פעילות ציונית ויהודית. יהודים יכולו לבוא ולבקש ואנחנו יכולנו לנסוע לשם. זה קרה כ-40 שנה — זאת אומרת, 6,000 יהודים לשנה עלו אלינו מארצות אלה.

לכן, ראשית, אני מציע להירגע. עד מלחמת ששת-הימים לא באו כלל.

מרדכי גור (המערך):

מה אתה רוצה לומר — — — ?

השר לקליטת העלייה י' צור:

אני אינני רוצה לומר דברים שאינם בדוקים, כאילו היתה אי-פעם תקופה — יש מי שרואים זאת בדמיונם — שבה קסמה המדינה לרבים, ומאז הקמתה זרמו המוני יהודי המערב לארץ. לא זרמו. להיפך. אני אומר: איפכא מסתברא. חייבים לדעת את הנתונים.

בדרך שאנו הולכים בה, חוששני שהסוכנות היהודית מוכרת את בכורת החיים בארץ-ישראל בנויד העדשים של התרומה הכספית, שלדעתי, איננה משמשת היום מטרה חשובה כלשהי במדינת ישראל, ואפשר להסתדר בלעדיה.

אני תומך בהחלט בצורך בשינוי, כשינוי מוחלט ואולי רדיקלי, של מבנה הסוכנות, של יעדיה ושל הקשר בינה לבין הממשלה. אסור לתת לגוף להמשיך ולהתקיים מכוח האו"ם. זה מה שקרה לסוכנות היהודית. זה מה שקרה לגופים רבים אחרים. מוטב להפסיק את התהליך הזה בנקודה מסוימת, לעשות מה שקורא סאלח שבתי "חושבים" ולתכנן מחדש את השינויים הנדרשים במבנה הסוכנות ואת המהלכים קרימה.

אני מאמין שיש רצון חם בקרב יהודי העולם. אני מאמין שאפשר לרתום אותו לטובת מדינת ישראל, בגוף ובנפש ולא דווקא בכסף. זה איננו יכול להיעשות כל עוד המסר היוצא ממדינת ישראל הוא רק: הבו, הבו, הבו כסף. צריך להפסיק את ה"שנור" הלאומי הגדול הזה. יש לי ספר עבכרס שמסביר מי הם הארגונים התורמים השונים בעולם, איך אפשר להגיע אליהם וכמה כל אחד תורם. זה דבר לא נורמלי.

חיים רמון (המערך):

מאיר שטרית (הליכוד):

אם צריך לעודד תרומות, הבה נעשה זאת פה בארץ. נעודד אנשים פה, בארץ, לתרום למטרות צדקה. נעודד אנשים פה לעזור לזולת, ואז אולי ניצור איכות חיים טובה יותר, ואולי איכות חיים כזאת שיהיה כדאי — ואני מאמין שכדאי גם היום — לכל יהודי באשר הוא לחיות כאן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

מי יסיר עפר מעניך, אליעזר לבנה, ויכונן לברכה.

אני מזמין את השר לקליטת העלייה להשיב על ההצעה לסדר-היום.

דן חיבון (הליכוד):

מי היה אליעזר לבנה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

אליעזר לבנה היה האיש שלחם נגד ה"שנור", נגד קבלת הכספים מיהדות העולם כבר בתחילת שנות ה-50.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מפעם לפעם עולה השאלה הזאת לדיון, וכשם שהקונגרס הציוני ודיוני הסוכנות היהודית הפכו לריטואל, אני חושש שגם האמירות האלה הופכות לריטואל, אם לא מוכנים להתחייב על משהו מעבר לאמירות הללו. אני אינני מתווכח עם חברי הכנסת שהעלו את הנושא, להיפך. אני מסכים אחר עם היבטים.

רבותי, הבעיה העומדת לפנינו היא — איך יישמר הקשר האמיתי בין מדינת ישראל לקהילות העם היהודי? אין ספק שאין עיוות גדול מזה, שהקשר בין מדינת ישראל ובין קהילות העם היהודי מסתכם כיום בתפקוד המוסדות היהודיים כפי שהם קיימים היום, שעה שבעיה זו היא אולי הבעיה הקיומית של עם ישראל כיום.

העם היהודי בתפוצות משתנה. קם דור צעיר שלא חי את חווית השואה ולא חי את חווית הקמתה של מדינת ישראל, והוא שואל את עצמו מהי משמעות החיים היהודיים שלו. רוב

המבנה המיניסטרואלי של הסוכנות היהודית ולהעמיד את הפעילות שלה ואת המשאבים שלה על שלושה עניינים: הרבר הראשון הוא חינוך יהודי — להקדיש את הכסף לצורך תגבור החינוך היהודי. אם לא יהיה חינוך יהודי לא תהיה עלייה לישראל, והיום אין כמעט חינוך יהודי, הוא בשוליים. אני מדבר על חינוך יהודי-ציוני-ישראלי, שישראל היא המוקד שלו, ולא על חינוך יהודי כזה שאסור לישראלית לתרור אליו, שמא הוא יקלקל את הנוער. יש גם בחי-ספר כאלה.

מאיר שטרית (הליכוד):

עכשיו מחפשים קהילה יהודית כסין, אפשר לשלוח שליחים גם לשם.

השר לקליטת העלייה י' צור:

ובכן, חינוך יהודי, ולומר ליהודים: אספו את הכסף בשביל להבטיח את הדור הבא של העם היהודי.

בני שליטא (הליכוד):

שמעתי שבקמפיין יש שני יהודים, אפשר לפתוח קו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אני מבין שכשהדבר נוגע לנסיעות כולם מומחים גדולים.

השר לקליטת העלייה י' צור:

כולם מומחים לנסיעות של האחרים. כל אחד מומחה לנסיעות של האחר.

מדרכי גור (המערך):

אני רציתי לתת לשר לגמור את דבריו על התיקים המיניסטרואליים כדי לשאול על כך משהו.

השר לקליטת העלייה י' צור:

הדבר השני הוא לעסוק בעלייה במסגרת הקהילות, כתנאי לקיום השותפות. והדבר השלישי — להקים פרויקטים משותפים לעם היהודי ולמדינת ישראל. למשל, מעבר לוויכוח, לקחת את הנגב כפרויקט משותף — — —

מדרכי גור (המערך):

למה לא הממשלה? יש ממשלה.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אני מבקש שתקשיב ותיתן לי לסיים.

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת גור צודק.

היו"ר ד' בן-מאיר:

למה אתם מגלים את כל הדברים האלה כששוב אינכם יכולים לשנות אותם? אפשר היה להעלות זאת בישיבות הממשלה כבר לפני כמה שנים.

מדרכי גור (המערך):

העליתי את זה גם בממשלה. יש ממשלה במדינה, שתמשל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת גור, למה אנחנו נזכרים בדברים שצריך לעשות כשכבר לא יכולים לעשות אותם? כשהיית חבר הממשלה יכולת לעשות, לא עשית. עכשיו אתה נזכר?

מדרכי גור (המערך):

מי אומר שיכולתי? התאמצתי.

השר לקליטת העלייה י' צור:

מוטה גור רצה שהם ישתתפו בעיקר בכריאות.

מדוע קיימת ההזדהות הזאת עם ישראל? — כי גם יהודי הגולה מבינים, שהדרך העיקרית לשמור על הזהות היהודית היא בהזדהות עם מדינת ישראל, והם אינם קושרים זאת בעלייה. כאן הנתק הגדול ביותר בינינו לבין היהודים כתפוצות. אבל, אתם יודעים מה? זה איננו נתק. אנחנו קיבלנו את הנוסחה הזאת, אנחנו נכנענו לנוסחה הזאת, ובחסות ההזדהות עם מדינת ישראל הולכת ומתפתחת האידאולוגיה של ככל וירושלים. הרי זו האמת כולה. אנחנו, האח המסכן, אנחנו המקלט ליהדות המצוקה. אני יודע שהיהודים מחייכים בארצות-הברית כשאני אומר להם זאת. אני אומר להם: אם "חופש הבחירה", למה לא שאלתם את יהודי אתיופיה לאן הם רוצים לנסוע? ואז מחייכים. למה מחייכים? כי זו חובתנו, ואני עושה זאת בכבוד ובאווירה.

ועכשיו אני רוצה לומר: בהטפת מוסר איננו משנים את העם היהודי. זה העם שלנו, ואנו אחראים לקיומו בעתיד. לגבי רובו, זה קיומו הרוחני.

חיים רמון (המערך):

כן, אבל האם אנחנו משנים — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת רמון, הרי אין לך ויכוח עם השר, תן לו להגיד מה שאתה חושב.

השר לקליטת העלייה י' צור:

כאשר אנחנו דנים על המסגרות, אין לי ספק שהמסגרת כפי שהיא — למרות זכויותיה בעבר — היא מחסום ולא גשר, היא מחסום בינינו לבין התמיכה האמיתית של העם היהודי.

שנית, היא משחיתה, היא מסתכמת כל-כולה בסעיפים של התרומות. היא משחיתה מפני שגם בעולם היהודי היא מגבירה ומחזקת את הנציגות של בעלי הכספים. זה "נוח", לצערי.

דן תיכון (הליכוד):

איפה היית כשהם פסלו את ארידור ואת שרון?

השר לקליטת העלייה י' צור:

אני לא מתווכח עכשיו על פוליטיקה בכלל.

חיים רמון (המערך):

— — —

בני שליטא (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, אתם לא התנגדתם לפסילות, וקיבלתם את זה "בגדול".

השר לקליטת העלייה י' צור:

כולם כבר נמצאים באותה קערה.

בני שליטא (הליכוד):

נכון, אבל הייתם צריכים להתנגד אז, לעמוד על העיקרון, וזה היה מכובד.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אני רוצה להישאר במסגרת הדיון ולומר שניים-שלושה דברים. אני רואה שתי דרכים לשינוי, והן בידוני. התהליכים בעם היהודי הם חזקים. אנחנו יכולים להיאבק בהם, להשפיע עליהם, אך אין בכוחנו, ככוח החלטות, לשנות. בכוחנו לשים דגשים.

מה אפשר לשנות? אפשר לשנות, והתנאים בשלו לכן דווקא בקרב יהדות הגולה, בקרב הגורמים הרגילים שבהם. חזרתי ואמרתי זאת גם ליהודים שם. קודם כול, יש לבטל את

היורר ד' בן-מאיר:

מה עם הצעתו של חבר הכנסת שטרית?

השר לקליטת העלייה י' צור:
זה משותף.

שר התחבורה ח' קורפו:

על מזמנים צריכה להחליט ועדת הכנסת.

היורר ד' בן-מאיר:

השר מציע שיהיה דיון במליאה על שני הנושאים שהעלו שני חברי הכנסת. לחבר הכנסת שבח וייס יש הצעה אחרת. בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתאר לעצמי שלהצעה שלי לא יהיה רוב, אבל מאחר שתתקבל כנראה ההצעה לדון בנושא במליאה כנוכחות אורחיו מן הקונגרס, אני מבקש להוריד את הצעתו של עמיתי חבר הכנסת שטרית בשל חוכנה. אני מקווה שכאשר הוא ינאם יפתח את הדיון שהם יהיו נוכחים בו, אשפיע עליו אולי באיזו מידה שהיא לבחון חלק מן העמדות שלו מחדש.

אמנון לין (המערך):

שבח וייס (המערך):

לא. אמנון לין, זו לא הסיבה. אני כוגר עליית הנוער.

מאיר שטרית (הליכוד):
גם אני.

שבח וייס (המערך):

אני יודע, ולכן היית צריך לדבר, לדעתי, במעט יותר דרך-ארץ גם על הסוכנות וגם על התנועה הציונית.

מאיר שטרית (הליכוד):

תלוי מתי, תלוי באילו שנים.

שבח וייס (המערך):

קרקס בא לעיר — לא פחות ולא יותר. באים לפה אלפי יהודים עם פנש חפצה, בהתלהבות אדירה, חלקם ציונים מסורים, על-פי שיטתם, חלקם תורמים גדולים, ואל תזלזלו בתורמים. אני לא ראיתי את הישראלים שתורמים ופוחחים את סגור לבם למטרות חשובות מאוד כאן בארץ.

בני שליטא (הליכוד):

הסוכנות הביאה עולה אחד לארץ?

שבח וייס (המערך):

כן, הרכה עולים. היא הביאה אותי והיא הביאה את מאיר שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

הסוכנות לא הביאה אותי.

שבח וייס (המערך):

אותי היא הביאה.

איזה זלזול, איזה רהב, איזה מתן עצות נדיב. הרי אני הייתי יכול לקחת שתי ועידות של מפלגות, שנערכו כאן לאחרונה, ולתאר גם אותן כקרקס. במה הן שונות מן הקרקס של הקונגרס הציוני?

מאיר שטרית (הליכוד):

לגיטימי. אני אתך ביחד — זה באמת קרקס.

חבר הכנסת גור, אני חושב ששאלת השותפות כינינו לבין העם היהודי היא שאלה קיומית לעם היהודי ולמדינת ישראל. אתה יכול להשיג זאת בחינוך יהודי ישראלי; אתה יכול להשיג זאת בכך שתתרום את הקהילות לעיסוק בעלייה — והן מוכנות לכך היום; אתה יכול להשיג זאת על-ידי העמדת פרויקט שאיננו רק כלכלי, אלא כלכלי-אנושי, שיגייס את ההון ואת הנוער היהודי ואת המשכילים היהודים לפרויקט משותף למדינת ישראל ולעם היהודי, פרויקט שיהיה בו משום אתגר. ומי שיעמיד למשל את הנגב, עם אוניברסיטת הנגב, עם כית-החולים בנגב, עם ההתיישבות בנגב, עם קיבוצי העולים מארצות-הברית, שנמצאים בערכה — כל זאת כפרויקט משותף של העם היהודי — לכך יהיה כוח חינוכי אדיר, אם רק לא תצמצם אותו לשאלה של כסף, אלא תרחיב אותו לתחומים של גיוס מדענים, רופאים ונוער יהודים לקיבוצים יחל, לוטן וקטורה, שכל הבסיס שלהם הוא נוער אמריקני. כך תיצור בעם היהודי שותפות אמיתית, ולא קשר של הטפת מוסר. נגיד: בואו בננה את זה יחד בעשור הקרוב — חינוך, עולים, גיוס מדענים, אנשים שיבואו לכאן לשנה, שנתיים, חלקם יישאר פה, יבואו ללמוד באוניברסיטת הנגב. יש להניע את הגלגלים ולא להשאיר את הדברים במסגרת הדורשית שכך הכסף לבין המחלקה שאין בינה לבין מדינת ישראל שום קשר.

אני מאמין שזה בדידנו. האמן לי, אינני מדבר על דברים שבחזון, אני מדבר על מה שבכוחנו לעשות, אם רק נצליח להשתחרר מכמה קונבנציות. אספר לכם משהו: העם היהודי נותן כל שנה בערך אותו סכום, אם הוא ייתן לנגב — הוא לא ייתן לעליית נוער. אבל, בסך-הכול, השאלה היא איך לכוון את הכסף שהעם היהודי אוסף. והוא זקוק לאיסוף הכספים הזה, אל נזלזל בכך, אם הכספים יכוונו למטרות הנכונות, זה יהיה דבר חיוני. רבותי, כבר בימי הבית השני העלה כל יהודי בכל גולה שליש השקל, וזה היה חשוב ליהודים.

היורר ד' בן-מאיר:

חצי שקל.

השר לקליטת העלייה י' צור:

שליש.

היורר ד' בן-מאיר:

חצי השקל.

מרדכי גור (המערך):

התחילו כשליש ועברו לחצי.

היורר ד' בן-מאיר:

זה חשוב, מפני שאספספוס ניסה להפוך את זה אחר כך למס לרומאים.

השר לקליטת העלייה י' צור:

זה חשוב ליהודים, הבעיה היא שאנחנו מנוונים ומשחיתים את עצמנו ואת היהודים בדרך שבה הדבר נעשה. אבל, לא את עצם העניין אני מבקר.

נוסף על כך צריך להיות לנו הכוח ליצור בתוך העם היהודי תנועה ציונית חלוצית, שתהיה לה מחויבות לעלייה.

אלה שני הדברים שצריכים לעשות. ויש על כך הסכמה לאומית, הקרקע לכך בשלה היום גם אצל היהודים בגולה. צריך להעלות זאת בזמן הקונגרס הציוני. ואם יהיה לנו הכוח להתמיד בזה ובאמת להביא את הדברים להכרעה, אני בטוח שהדבר יהיה אפשרי.

אני תומך בהצעתו של חבר הכנסת חיים רמון, לקיים בזמן הקונגרס הציוני דיון במליאת הכנסת, עם מזמנים.

שבח וייס (המערך):

והאנשים שעולים על הבמה כאן ובשחצנות יהירה ומתנשאת מדברים על כוח-האדם בסוכנות וכן הלאה. הרי אני יכול לקצץ בכל עירייה בישראל 70% מכוח-האדם, וגם 30% הנותרים — מיותרים.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא נכון. אתה עושה עוול לשלטון המקומי.

שבח וייס (המערך):

יבנה יכולה להיות שכונה של רחובות.

מאיר שטרית (הליכוד):

אתה כל הזמן נגד השלטון המקומי.

שבח וייס (המערך):

לא, אני לא נגד השלטון המקומי.

מאיר שטרית (הליכוד):

כן, אתה באופן עקבי נגד השלטון המקומי. מה הקשר של העיריות לעניין?

שבח וייס (המערך):

כי אתה מטיף מוטר לכולם.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה זה שייך? דבר לעניין.

שבח וייס (המערך):

אני מדבר לעניין.

מאיר שטרית (הליכוד):

זו ההגנה החלשה ביותר.

שבח וייס (המערך):

אתה עלית פה על הבמה, אמרת דברים — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה.

שבח וייס (המערך):

מה תודה רבה? אני לא יכול לדבר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

כבר דיברת שתי דקות. הצעה אחרת — דקה.

שבח וייס (המערך):

אתה דיברת פה דברי רהב וזלזול ויהירות. מה זה פה?

מאיר שטרית (הליכוד):

זה מה שאני חושב על הסוכנות. זכותי לחשוב כך, וזכותך לחשוב אחרת.

שבח וייס (המערך):

אני חושב — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

מה הצעתך — להוריד?

מאיר שטרית (הליכוד):

כן אני תושב.

שבח וייס (המערך):

כסדר, אבל אני לא התפרצתי לדברך, ידידי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אבל אתה תקפת אותו אישית בצורה קשה מאוד.

שבח וייס (המערך):

אבל אני לא התפרצתי לדברך, אני הקשבתי לדברי ההבל האלה כל הזמן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא חשוב.

שבח וייס (המערך):

אני כאמת חושב. שיבנה יכלה להיות שכונה ברחובות ואפשר היה לחסוך את כל העירייה שלך.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אני מציע להוריד את ההצעה הזאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שלא תתרגז על זה: הוא נכנס לדברך, אבל אתה תקפת אותו אישית.

מאיר שטרית (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני רוצה רק לתקן הערה כללית אחת של חבר הכנסת שבח וייס: חבר הכנסת שבח וייס, לפי הנתונים של מחקר אחרון שעשה המכון למחקרים חברתיים, בראשותו של ישראל כ"ץ, המגזר השלישי, היינו המגזר ההתנדבותי במדינת ישראל, תורם פי שניים, באופן יחסי, מהמגזר השלישי בארצות-הברית, כך שלחברה הישראלית אין מה להתכייש בתרומות שלה בכסף ובהתנדבות למען מטרות חברתיות.

שבח וייס (המערך):

— — — אבל להשמין תורמים?

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא, לא. לא התייחסתי לדברים שאמרת לחבר הכנסת שטרית. אתה קבעת עובדה, שאתה רוצה לראות בארץ תורמים כמו בארצות-הברית. אין לנו כמה להתבייש. אומנם, אין בארץ ריכוז של תורמים כמו בארצות-הברית, אבל אין לנו כמה להתבייש.

שבח וייס (המערך):

רוצים שהם יתביישו.

מאיר שטרית (הליכוד):

אל תערב עובדות. הוא ממילא לא מתמצא לא ברשויות המקומיות ולא בסוכנות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו ניגשים להצבעה. אני מוכן להצביע כנפרד כל הצעה. מי בעד דיון בהצעתו של חבר הכנסת — — —

דן תיכון (הליכוד):

למה כנפרד?

היו"ר ד' בן-מאיר:

מפני שמציעים להסיר הצעה אחת.

מי בעד דיון בהצעתו של חבר הכנסת חיים רמון במליאה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

ח' רמון בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא שהעלה חבר הכנסת מ'
שטרית בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' שטרית בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
מי בעד ההצעה לרדן בהצעתו של חבר הכנסת מאיר
שטרית במליאה? מי נגד?

ה צ צ כ ה
בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת מ' שטרית
בסדר-היום של הכנסת — רוב

יא. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) — סמכות ועדת חקירה פרלמנטרית)

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

המפורטות בסעיפים 9 עד 17 בחוק ועדות חקירה, כדי
שהוועדות הללו תוכלנה לעשות את מלאכתן נאמנה.

אני רוצה שתדע, אדוני היושב-ראש, שאחרי עבודה
מאומצת, שנמשכה מאות שעות, במסגרת ועדת החוץ
והביטחון, הגישה הכנסת בקיץ האחרון, כאחד משיאייה, דוח
גלוי בנושא פרשת פולארד. אנחנו שומעים מהנציגים הבכירים
של הממשלה, כי החקירה שעשתה הכנסת היא עניינה של
הכנסת בלבד והממשלה ממאנת ומסרבת לרדן בממצאים הללו.
יתירה מזאת: גם ניסיון להעלות את הנושא הזה כהצעה רגילה
לסדר-היום נתקל בחומה של סירוב מצד הממשלה. קצרה
היריעה מלפרט את מחדלי הממשלה בכל הקשור לקיום
החלטות הכנסת. הייתי מרחיק לכת ואומר, כי בתקופת ממשלת
האחרות הלאומית, בהיעדרה של אופוזיציה ראויה לשמה,
ולולה הממשלה כריש גלי ברוח החלטות הכנסת ובחוקיה.
אסור לנו להשלים עם מצב שבו הכנסת מתוקקת ומולה ניצבת
הממשלה כשהיא לועגת וצוחקת.

אני תושב שיש מקום לרדן בהצעות שהועלו עליידי חברי
כנסת אחרים בדבר הצורך לחוקק חוק שיחייב עדים להופיע
ולומר אמת בפני ועדות כנסת קבועות ורגילות, לא ועדות
חקירה פרלמנטריות. אנחנו יודעים שיוזמה כזו של חבר הכנסת
אריאל ריינשטיין לא נענתה עליידי הממשלה. היום מותר,
לכאורה, להופיע בפני ועדות הכנסת ולומר דברי כזב, ותופעה
זו ידועה ונפוצה.

אנחנו יודעים כי אם לוועדה — ואני מדבר שוב על ועדת
חקירה פרלמנטרית — לא יוענקו סמכויות של ממש, לא נקים
ועדות כאלה, וגם ההתלהב לפני כשבועיים לא יקבל
תאוצה ולא יגיע למימוש.

חשוב מאוד שיינתנו סמכויות של ממש בהתאם לסעיפים
המפורטים בחוק ועדות חקירה. דומני שהמלים אשר כתבתי
בקצרה בדברי ההסבר אומרות הכול אשר לנושא הזה. המצב
המשפטי כיום הוא, שאף שהכנסת רשאית, על-פי סעיף 22
לחוק-יסוד: הכנסת, למנות ועדות חקירה כדי לחקור דברים
שהכנסת קבעה, הרי לא הוקנו לוועדות אלו סמכויות לזמן
עדים, להשביעם ולחקורם, וזאת בניגוד לסמכויות שהוקנו
לוועדות חקירה המוקמות על-פי חוק ועדות חקירה.
התשכ"ט—1968. בהעדר הוראה מפורשת בחוק, רשאים
מומנים לוועדות חקירה של הכנסת לסרב להופיע בפניה,
ודברים כאלה קרו בוועדות רגילות של הכנסת, וגם אם הופיעו
בסופו של דבר רשאים הם לסרב להישבע ולסרב להעיד, דבר
היוצר מצב בלתי נסבל.

הצעת חוק זו, לכשתתקבל, תשווה את המצב בקשר
לסמכויות להזמנת עדים ולהשבעתם עליידי ועדת חקירה של

היו"ר ד' בן-מאיר:
אנחנו עוברים, בשעה טובה, להצעת חוק תקמ"ב, הצעת
חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) — סמכות ועדת חקירה
פרלמנטרית). בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק שאני מציע לכנסת היא
פשוטה בתכלית ואומרת, כי לכשתוקם ועדת חקירה
פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת — ואכן, אנו
עדים לראשיתו של תהליך, אשר החל כאן לפני פחות
משבועיים ביזמתו של חבר הכנסת מיכה חריש, כאשר הכנסת
קיבלה החלטה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית לחקירת נושא
תאונות הדרכים — תחבל אותה ועדה סמכויות של ועדת
חקירה ממלכתית. בניגוד לרושם שנוצר בקרב חלק מחברי
הכנסת ששוחחתי עמם במסדרונות הבניין אין מדובר על עוד
ועדה מועדונית הכנסת. שמעתי מאחד מחברי הכנסת, שמכיוון
שהכנסת לא תמכה בהצעה להעניק סמכויות של ועדת חקירה
ממלכתית לוועדה לענייני ביקורת המדינה, אין לו כוונה לתמוך
בהענקת סמכויות שכאלה לוועדת חקירה פרלמנטרית שחוקם
לפי סעיף 22. צריך להבדיל חדות בין הוועדות הקבועות של
הכנסת לבין ועדת חקירה שתקים הכנסת. הזכרתי כאן תהליך
שהחל לפני שבועיים, ואך לפני שעה קלה היינו עדים להצעה
להקים ועדת חקירה בנושא אחר. אני יודע שמונחת על שולחן
הכנסת הצעה להקים ועדת חקירה גם לחקירת נושא שירות
בתי-הסוהר יש עוד רעיונות שכאלה.

סעיף 22, אדוני היושב-ראש, אומר: "הכנסת רשאית
למנות ועדת חקירה, אם עליידי הסמכת אחת הוועדות
הקבועות ואם עליידי בחירת ועדה מבין חבריה כדי לחקור
דברים שהכנסת קבעה: סמכויותיה ותפקידיה של ועדת חקירה
ייקבעו עליידי הכנסת; בכל ועדת חקירה יהיו גם נציגים של
סיעות שאינן משתתפות בממשלה, לפי יחסי הכוחות של
הסיעות בכנסת."

הזולז של הממשלה הנוכחית ככנסת הנוכחית, היא
הכנסת האחת-עשרה, חייב להוביל, אפילו באיחור — ואני
רוצה להזכיר לחברנו שאנחנו נמצאים ברבעון האחרון של
כהונת הכנסת הזאת — להולדת ועדות חקירה, שתוטל עליהן
משמות חקירה בעניינים חשובים וגורליים, וסימנים לכך אנחנו
רואים בעצם ההתלבטויות הקיימות היום בכנסת. לדעתי, אחת
מועדויות-המשנה של הכנסת, ועדת-המשנה של ועדת החוץ
והביטחון, אשר בדקה את פרשת פולארד בקיץ האחרון, עבדה
במתכונת של ועדת חקירה. כחבר ועדה כזאת, אני רשאי
לחשוב ולומר שמותר לי לדבר מתוך ניסיון, והניסיון אכן מורה
כי אם הכנסת רוצה לחקור נושא ביסודיות וברצינות עליה
לקבוע סמכויות על-פי חוק ועדות חקירה, ובמיוחד הסמכויות

— הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) — סמכות ועדת חקירה פרלמנטרית);
הצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים —

של ועדת החקירה בעניין פולארד, היה לי הרבה מאוד מה להגיד על דרך עבודתה של הוועדה, בלי לפגוע, חס וחלילה, באנשים שהיו חברים בה, בגלל עצם היותם אנשים פוליטיים.

לכן יש לדעתי היגיון בכך שהכנסת חרון בהצעתך, שחלקים ממנה הם רציניים ביותר וגם הוצגו בצורה רצינית, אם נצביע עכשיו על הצעתך כהצעת חוק, זו תהיה הצבעה בקריאה טרומית על העברת הצעת חוק לוועדה. זה לא נראה לי. הייתי מציע שהכנסת תקיים במליאתה דיון על הנושא הזה. נהפוך את זה לדיון פרלמנטרי, ויקום שר המשפטים ויענה. אילו קמו שר המשפטים או כל שר אחר בממשלה וענו, אולי לא הייתי מגיב כך.

אני חושב שהמליאה חייבת לדון בכך. יש לי הרושם שהיה טוב יותר אילו קיימה הכנסת דיון כללי בנושא הזה, בדרך של הצעה לסדר-היום שתועבר אחר כך לוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה, ממקומך.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אי-אפשר לומר שהדיונים בכנסת אינם מועילים. הייתי מבקש, אחרי התייעצות עם חברים מכל ספסלי הכית, לדחות את ההצבעה, לתת לי שהות של כמה ימים כדי לגבש הצעה שתהיה מקובלת, ורק אז לקיים את ההצבעה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מקבל את ההצעה. אנחנו נרתה את ההצבעה.

יב. הצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים, התשמ"ח — 1987*

(קריאה ראשונה)

מוביל ימי, מפרנק זהב ליחידות חישוב הקריות וזכויות המשיכה המיוחדות, Special Drawing Rights.

הפרוטוקולים של 1968 ו-1979 נכנסו לתוקף בקנה-מידה בין-לאומי אך ישראל לא הצטרפה עד כה לשני הפרוטוקולים. תיקון החוק, מטרתו לאמץ במסגרת הפקודה ו"תקנות האג" שכתוספת לה את הוראות שני הפרוטוקולים האמורים.

התיקון לחוק מסדיר הובלה ימית על-פי שטרי מטען, ולהלן עיקריו:

1. הרחבת תחולת "תקנות האג" כך שהם יחולו גם על מטענים המיובאים לישראל, לחלופין כאשר ההובלה היא מנמל בישראל או כאשר דיני מדינת ישראל חלים על ההובלה.

2. שינוי במעמד הנשגר והנסכ לגבי חוזה ההובלה, לפיו רואים אותם כצדדים לשטר המטען הזכאים לכל הזכויות על-פי שטר המטען.

3. הוראות בדבר תקופת ההתיישנות לגבי הגשת תביעה על-פי שטר מטען. בתקנות האג נקבעה תקופת ההתיישנות לשנה אחת. התיקון מאפשר לצדדים להאריך את תקופת ההתיישנות. כן ניתן להגיש תביעה לשיפוי נגד צד שלישי גם אחרי תום תקופת ההתיישנות, אם זו הוגשה תוך הזמן הקבוע לכך על-פי דין בית-המשפט הדין כתביעה.

4. חישוב סכום הגבלת אחריות המוביל יהיה לפי יחידות חישוב המכונות "זכויות משיכה מיוחדות", SDR. יחידות

הכנסת למצבה של ועדת חקירה שהוקמה על-פי חוק ועדות חקירה, התשכ"ט — 1968, ובכך יוענקו לוועדות הכנסת הכלים ההולמים לשם מילוי תפקידן. בכך תודגש החשיבות של התייחסות הרשות המבצעת למסקנות הרשות המחוקקת ולהמלצותיה.

אני פונה לחברי הכנסת ומבקש להתעלות מעל לכל שיקול זר, להעמיד לנגד עיניהם את חשיבותה של הרשות המחוקקת מול מחדליה של הרשות המבצעת ולתמוך בהצעת חוק זאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
מכיוון שהממשלה אינה עונה, רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, בבקשה.

אמנון לין (המערך):
אדוני היושב-ראש, בתמצית — לדבריו של חבר הכנסת דוד מגן, אני הייתי מציע לחבר הכנסת דוד מגן להודיע, שהוא משנה את הצעתו מהצעת חוק פרטית להצעה רגילה לסדר-היום, אף שהדיון כאן היה, כפי שהוא הציג את הדברים, על הצעת חוק. אני מציע שזו תהיה הצעה לסדר-היום שתועבר לדיון ולליכון של ועדה מועדוה כנסת.

לדעתי העניין חשוב מאוד. אני רוצה לומר לחבר הכנסת דוד מגן: לי אישית יש יחס חיובי לדברים רבים שאמרת. עם זאת, יש לי לבטים קשים, לא מעטים — האם אפשר לתת לוועדה של פוליטיקאים אותן סמכויות שיש לאנשי מקצוע שאינם במערכת הפוליטית, סמכויות להשבעת עדים, וכל הסמכויות המוקנות לוועדת חקירה ממלכתית? הווי אומר, עם חלק מהדברים שאמרת אני מודה. למשל, הדוגמה שהבאת

היו"ר ד' בן-מאיר:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעת חוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים, התשמ"ח — 1987. שר התחבורה, מר חיים קורפו, יביא את הצעת החוק. בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בפניכם לקריאה ראשונה את הצעת החוק לתיקון פקודת הובלת סחורות בים, אשר נחקקה בארץ-ישראל בשנת 1926.

פקודת הובלת סחורות בים החילה על הובלת טובין המשוגרים מישראל על-פי שטרי מטען את הוראות האמנה הבין-לאומית בנוגע לשטרי מטען, אשר נחתמה בבריסל בשנת 1924.

הוראות אמנת 1924, שעניינן הוא איוון אינטרסים בין המובילים הימים לבין אלה הנוזקים לשירותיהם, מצויות בתוספת לפקודה ומכורות בסחר הים הבין-לאומי כ"תקנות האג". האמנה זכתה לתפוצה אוניברסלית, ומדינת ישראל הצטרפה לאמנה בשנת 1959.

במרוצת הזמן נדרשו שינויים באמנה. בשנת 1968 נערך, בוועידה שנתכנסה בבריסל, פרוטוקול המכיל סדרה מקפת של תיקונים לאמנה שעיקרם הוא התחשבות רבה יותר בנוזקים לשירותי ההובלה הימית.

בשנת 1979 נתקבלו תיקונים נוספים שעניינם המרת יחידות החישוב לצורך קביעת סכום הגבלת האחריות של

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1854).

ובכן, אני חושב שכראש וכראשונה אנחנו חייבים לשמוע את "צים", אף שחלה ירידה בהובלה הימית. ההובלה האווירית מחליפה יותר ויותר את ההובלה הימית בקווים הקצרים. לעומת זאת, עדיין יש חשיבות להובלה הימית בקווים הארוכים; על אחת כמה וכמה במדינה כמו שלנו, המנותקת מבחינה יבשתית, ויש לה כסף הכול גישה דרך מצרים, וגם זה רק בעשור האחרון, והיום והאוויר הם עדיין נתיבי החשובים ביותר לעולם הגדול. מבחינה זו אני חושב שאנחנו חייבים לברך על כך ש"צים" יצאה מהמשבר ותפקודה משתפר. אומנם גירעון של 40 מיליון דולר אינו דבר של מה בכך, אבל הוא טוב מהגירעון הקודם, של 68 מיליון דולר. אנחנו חייבים לעשות הכול כדי שקצב ההבראה של "צים" יהיה דומה לקצב ההבראה של "אל על".

אני רוצה להבליט עכשיו נקודה ספציפית, שאני מכיר מתוך ניסיון אישי, והיא קשורה להובלת המטענים של העולים. יש מטען מסחרי, אבל יש גם מטען הקשור לחיי אדם, וודאי וודאי שהוא קשור לחיי אותם אנשים המגיעים היום ממזרח-אירופה — אני מדבר על העולים מברית-המועצות ומרומניה — המחסלים הכול בצאתם משם, והמטען המשוגר להם לכאן הוא למעשה כל מה שנותר להם אחרי שנים, לפעמים אף דורות, של צבירת רכוש, כפי שיועד כל מי שמכיר את התנאים, היציאה כרוכה בקשיים גדולים. במדינה קומוניסטית נערכות בדיקות על גבי בדיקות על כל צעד ושעל; כל דבר של מה בכך נחשב להברחה; אסור להוציא תמונות; אסור להוציא ספרים ישנים אלא באישור מסוים; וודאי שאסור להוציא תכשיטים. מוציאים רק רהיטים, אבל סדרי הביטוח הם כאלה, שחלק גדול מהמטען אינו יוצא אל הדרך כחגנו, יש גנבות כבר בגנול היציאה, ולצער, יש גם הרבה גנבות בגנולי המעבר ואף כיעד הסופי, כארץ.

זה לא כבר טיפלתי במקרה של עולה, אשר חיסל את הכול ואת המעט שנותר לו שיגר לארץ, ובפיראוס נעלם חלק גדול מהדברים. אין להניח שאדם כזה מסוגל להתמודד עם הכעיה מבחינה משפטית. לפי החוק, שאנחנו דנים בו, הוא צריך להגיש תביעה משפטית תוך שנה, ולא — אין לו סיכויים, וכעבור שנה התביעה הזאת מתאישה. אני חושב שנהיה חייבים לתת את הדעת על הסוגיה הזאת בוועדה. זו סוגיה שאינה קיימת במדינות אחרות, אבל היא בעלת משמעות ובעלת משקל אצלנו, וחשוב למצוא לה פתרון שייכלל בתוך החקיקה הזאת. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר התחבורה, אספר לך סיפור על מקרה שקרה לי והוא קשור בחוק הזה, אולי לא בחוק הזה, אלא בחוק דומה לו, חוק תאום. התיקון שרוצים לחוקק כאן הוא בדיוק אותו תיקון שרציתי לבטל בחוק הדומה. החוק הדומה עוסק בתובלה האווירית, וגם הוא מבוסס על אמנות בין-לאומיות שאושרו לפני שנים רבות.

ומעשה שהיה כך היה: לפני כשלוש שנים נסעתי לארצות-הברית. הגעתי למיאמי וממיאמי חזרתי לניו-יורק, וברוך — נדמה לי שטסתי עם חברת "פאן אמריקן" — היתה לנו נחיתה אונס. המנוע התפוצץ, מטוס ה-DC-10 נטה על צדו, ואנחנו נחתנו באמצע הדרך. לאחר טלטולים רבים כמשך יומיים הגענו לבית-המלון בניו-יורק, איני צריך לומר לך, שכל

שאומצו עליי קרן מטבע הבין-לאומית שישראל חברה בה ומקובלות בסחר העולמי ובמערכת הבנקאות העולמית.

5. תקנות האג התייחסו לעניין הגבלת אחריות למכולה ולכל אשר בה כאל יחידה אחת. התיקון לחוק מאפשר לשוגר לפרט את היחידות הארוזות בתוך המכולה, ואז תיחשב כל אחת מהן כיחידה נפרדת.

6. הסדרת אחריות מוביל ושלוחיו והשוואת דין המועסקים עליי המוביל לדין המוביל הן לעניין ההגנות והן לעניין הגבלת האחריות.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכלכלה כדי להכניח לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון. הדיון הוא אישי.

אמנון לין (המערך):

אולי תואיל כטובך, כבוד השר, להסביר מדוע התעורר פתאום הצורך להביא את הצעת התיקון הזאת. אנחנו רוצים לקבל הסבר.

שר התחבורה ח' קורפו:

מדוע התעורר הצורך להביא את התיקון עכשיו?

אמנון לין (המערך):

קיבלתי את הצעת החוק עכשיו, ואני רוצה להבין מה פתאום התעורר עכשיו הצורך להציע את התיקון.

שר התחבורה ח' קורפו:

צריך לקבל פעם אחת את ההחלטה הזאת ולהצטרף לאמנה, שהיא כבר נחלתם של כמעט כל העמים שיש להם צי סוחר. הרי אפשר להציג את השאלה שלך בכל מועד שנציע את התיקון. אני חושב שהצעת החוק היתה צריכה להידון רבע שעה קודם לכן, מפני שעל-פי הסדר היא היתה לפני הצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אנחנו ניגשים לדיון. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אני מוותר, כי לראבונני לא הכנתי את דברי ההסבר. ההסבר היה מקצועי מדי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, אנחנו עוסקים בחוק מקצועי מאוד, ולכן טבעי הדבר שהדיון לא יעסוק בכל סעיף וסעיף ובכל סוגיה וסוגיה. יש מקום לדיון כזה בוועדה, שבה יושבים אנשי המקצוע. לכן, מה שאנחנו יכולים לעשות הוא אך ורק להתייחס לכמה נושאים כלליים, וכך אעשה.

אני מחייב את מגמת החוק, משום שאני מבין שהחוק כולל הוראות חדשות שהצטברו בגופים העוסקים בנושא הזה, ומן הדין שאנחנו נחליף חוק מנדטורי מ-1926, כאשר הספנות נשאה אופי אחר ומילאה תפקידים אחרים. והגיעה השעה שנשלב את הניסיון הבין-לאומי, כפי שהוא בא לידי ביטוי באמנה הבין-לאומית, עם הניסיון שלנו כמדינה העוסקת בימאות ובהובלה.

לכן, בכל פעם שאנחנו עוסקים בהגבלה של זמן אני מבקש להביא בחשבון שאנחנו חיים במדינה שיש לה בעיות משלה בעניין הזה. כל מה שנאמר באמנות הבין-לאומיות אינו תופס לעתים כאשר מדובר במדינת ישראל, שכן יש לנו בעיות מיוחדות.

כאמור, אני מציע לשקול שוב את מגבלת הזמן המהווה חלק גדול מן החוק הזה. אני מקווה שהעניין הזה יכונן, ככלל זה החוק השני והשניים הדרושים באמנות הללו ובחקיקה המקומית, בעת שהחוק יעברו כאמור לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מבין שבהובלה ימית זה שנתיים ופה זה שנה.

דן תיכון (הליכוד):
בהובלה אווירית זה שנתיים ובהובלה ימית זה שנה. עם הסכמה של שני הצדדים אפשר להאריך את פרק הזמן לשנתיים, אבל איזה מוביל יסכים להארכה כזאת?

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לאחרון הדוברים, חבר הכנסת אמנון לין. כזאת אני סוגר את הרשימה.

בני שליטא (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בדרך כלל אני מחכה עד בוש עד שמגיע תורי לרבר. הפעם הזאת הגיע תורי מהר מאוד. החוק הוא מורכב וארוך. אני מודה ומתוודה שלא הספקתי לקרוא את כולו ביסודיות. אבל ממה שקראתי אפשר בהחלט להבין שיש כאן כוונה לשנות חוק מ-1926 לחוק מתקדם יותר, מודרני, כפי שכתוב כאן, על בסיס של משטר משפטי וכלכלי חדש.

עם זאת, הצעת חוק זו מבוססת על האמנות הבין-לאומיות הקיימות בנושא הזה ומחייבות, בצורה כזאת או כזאת, את כל מדינות העולם. מתוך העין בהצעת החוק ראיתי שחסרה התייחסות לצדה הצורדה של שנות ה-80, של התקופה שלנו — הטרור הבין-לאומי, התייחסות לנוקי טרור, לביטוחים, למה שמדינת ישראל עושה ודורשת ממדינות אחרות בעולם לעשות בקשר להשוואת אמנות בנושא הזה של הטרור, עמידה על המשמר כדי שמדינות המסייעות לטרור לא יוכלו להיחשב למדינות שותפות באמנות כאלה. אני רוצה לשמוע מהשר, קודם כול, מה יש בחוק בנושא הטרור, אם יש כלל התייחסות לכך, ומה עושה מדינת ישראל כדי לשכנע את אומות העולם אשר לכתיבת אמנה אחידה בנושא הטרור שתחייב את כל העולם המערבי, המודרני, החופשי.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה, אגב, זה מחייב גם מדינות לא מערביות ולא מודרניות ולא חופשיות.

רשות הדיבור לאחרון הדוברים, חבר הכנסת אמנון לין, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):
זה מחייב רק את מי שחתם על האמנה וחוקק חוקים מתאימים בחוק מדינתו.

היו"ר ד' בן-מאיר:
נכון, אבל זה לא קובע אם המדינה היא מודרנית או לא מודרנית. מי שחתם — האמנה מחייבת אותו.

התוכנית השתבשה ונגרם לנו נזק של אלפי דולרים, והנה, פניתי ל"אל על", שהרי הכרטיס היה כרטיס של "אל על", והועברתי ל"פאן אמריקן" אחר כך החזירו אותי ל"אל על" ושוב ל"פאן אמריקן" — — —

גדעון גדות (הליכוד):

היו"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, למה אינכם מסיימים את כל ההערות המיוחדות בחוק?

דן תיכון (הליכוד):
הוויכוח אחי מפה לשם ומשם לפה, בתום שנתיים ויומיים נמאס לי מכל העסק ופניתי לבית-המשפט לחביעות קטנות, שהרי היה מדובר בסך הכול כתביעה סמלית.

שר התחבורה ח' קורפו:
במה החוק לא טוב?

דן תיכון (הליכוד):
רק רגע, מייד תבין. אז הופתעתי לשמוע שקיימת אמנה בין-לאומית הקובעת, שאם לא הגשת תביעה משפטית בחוק שנתיים ימים, אין לך עוד זכות להגיש תביעה משפטית. אף שהשופט רצתה לפסוק לטובתי, היא היתה מנועה מלעשות זאת בשל קיומה של אמנה אווירית שחוקקה ב-1924, ושם קראו לה "אמנת ורשה", ולאחר מכן אושרה "אמנת ורשה" עליידי "אמנת ברזל".

המקרה הזה אינו מקרה יחיד. היה מקרה של המוטס החטוף באנטבה — אותו סיפור, אותה פרשה. אנשים ניהלו משא-ומתן ארוך ומייגע עם חברת "אייר פרנס" אשר לפיצויים. והנה, משנאשו מ"אייר פרנס" — ו"אייר פרנס" גררה את הטיפול בעניין במשך שנתיים ויום — הם פנו לבית-המשפט העליון וזה דחה את תביעתם בטענה שהזמן עבר.

בעצם, חלק מן החוק שלך בא לאמץ אותה שיטה לגבי טובין — — —

גדעון גדות (הליכוד):
אני מציע שב"דברי הכנסת" תכתיר זאת בכותרת: קורות טיסה אחת.

דן תיכון (הליכוד):
לא, הבעיה היא רצינית. אם שמעת את הסיפא אשר לטיסה המפורסמת לאנטבה — זה מקרה נורא. אנשים נהרגו במשך שנתיים ימים, נסחבו ממקום למקום, הופעלה נגדם שיטה של סחבת על-ידי חברת "אייר פרנס" שידעה על קיומו של הסעיף. כאשר הם התיאשו ופנו לבית-המשפט, התברר להם שאין להם זכות עמידה. זהו החיקוק שאותו אנחנו רוצים לאמץ, הפעם אשר להובלת טובין בים.

אני יודע שיש רצון במשרדי הממשלה לאמץ את החקיקה המודרנית משנות ה-20 אשר לא הגיעה, משום מה, למדינת ישראל וכל שר רוצה להתגרר במסכת של חקיקה חדשה. לנו יש, כאמור, בעיות קשות. יש לנו בעיות של נזקים כתוצאה משנאה, כתוצאה מחטיפה, כתוצאה מהנחת מטעני חומר נפץ ועוד ועוד.

לכן, בכל פעם שאנחנו מטילים מגבלה על הזמן שבו מותר לך לחבר את החברה — החברה יודעת תמיד הכול, היא בקיאה בחוקים הבין-לאומיים. האיש הקטן ששולח את הטובין שלו פעם אחת בחייו אינו עד לבעיות ואינו יודע על קיומן של האמנות הללו אשר אושרו עליידי הכנסת.

המשפט הבין-לאומי יכניסו לאמנה הזאת את הנושא, שיקל על אנשים שנפגעו בעקבות טרור בין-לאומי וידאג לפצותם על הנוק החומרי והנוק הגופני שנגרם להם בעקבות נסיעתם או שימושם בספנות.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. בבקשה, אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, להערותיו של חבר הכנסת ארצי: הצעת החוק נעשתה כתיאום עם חברות הספנות, והתיקונים מקובלים עליהן. תוך התחשבות בצורך לשלב את הספנות הישראלית בקהילת הספנות הבין-לאומית, כמובן.

עניין ההתיישנות מקורו, כמובן, באמנות בין-לאומיות, אשר ישראל איננה יכולה לחרוג מהן בנוגע לקביעת המועדים. ברם, דווקא כאן באה ההצעה שלנו להקל, היא באה לאפשר התיישנות ממושכת יותר, כאשר הדבר מקובל על הצדדים ואפשר להשיג תהיה והתקשרות ביניהם, והיא באה להבטיח אפשרות של תביעה נגד צד ג' גם לאחר תקופת ההתיישנות, אם חוקי המדינה שבה נערכת ההתדיינות מאפשרים זאת. למעשה, אלו שתי הקלות, להבדיל מהמגבלות שציינן חבר הכנסת דן תיכון.

הטרור הימי איננו נפוץ. המקרה הראשון שאירע היה, ב"אכילה לאורו". כתוצאה ממקרה זה עסק האיגוד העולמי של חברות הספנות בסוגיה, הועיד ויעידה, וכבוד שלושה חודשים עומדת להיחתם אמנה בין-לאומית בעניין הטרור הימי. אילו ידעת אילו מאמצים השקענו ב־IKO ובאפלפ"א בשביל להבטיח אמנות בין-לאומיות נגד טרור אווירי, שאנו היינו הראשונים שנפגעו ממנו והראשונים שיוזמו הצעות לטיפול בעניין; אילו ידעת כמה תיקונים וכמה החלטות הוכנסו כתוצאה מיוזמתנו. אפילו זימנו מושב מיוחד של דרג פוליטי של ועידת IKO בשביל לקבל בה החלטות לקידום המלחמה בטרור. אם יש הישגים כלשהם, הרי הם הודות לפעילותנו וליוזמתה של ארצות-הברית.

בני שליטא (הליכוד):

זה רק מקרה שלא היו יותר אירועים בים, אבל האיום קיים כל הזמן.

שר התחבורה ח' קורפו:

זה איום קיים, אבל לעולם נגזרים הצעדים מן המציאות. החיים הם אלה שגוזרים את הצעדים ולא הצד העיוני התיאורטי. הטרור הימי לא היה נפוץ, אולי עכשיו הוא קיים במפרץ הפרסי. הטרור היה נפוץ במידה רבה מאוד כתחום האווירי. זו הסיבה לכך שיוזמות החקיקה והיוזמות לחיקון האמנות שלנו היו מרוכזות ומכריעות והשפיעו כתחום הטרור האווירי ופחות מכך כתחום הטרור הימי, שהתחיל מאוחר יותר, ואנחנו לא היינו בין נפגעיו העיקריים.

למעט אותן שתי תוספות של האמנות שנחקבלו כבר בשנים האחרונות ואנחנו רוצים לכלול אותן באמנה, ציינת גם תוספות של שישה סעיפים, שבאו לדעתי כולם לסייע בידי המשתמשים, לרבות הנוסעים שנפגעים בצורה זו או אחרת מהשירות הזה.

על כן אני מבקש, להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה של הכנסת להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. בוועדה יהיה אפשר בוודאי לעמוד על כל ההערות של חברי הכנסת.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתחיל מהקל ואעבור לכבד יותר. אני רוצה לומר לכבוד השר, שספרי התקדימים של כל מי שלומד את המשפט הימי מלאים הצלחות משפטיות מרשימות של חברות ספנות — כיצד הן הצליחו להתחמק מתשלום ומהכרה כנוקים שנגרמן לאורח, למשתמש הקטן.

אנו הישראלים נמצאים, לפי דעתי, במצב קשה הרבה יותר. כאשר אנו רוצים שישראלי יגן על זכויותיו ויתבע פיצוי על נזקים שנגרמו לו על-ידי חברות ספנות, זאת כשמשדרי החברות ולכן גם ההתדיינות המשפטית הם באותן מדינות ברחבי העולם — אנחנו גורמים נזק וסבל רב למשתמשים הישראלים בספנות הבין-לאומית בזה שלא מצאנו דרך להגן על זכויותיהם באמנות הבין-לאומיות.

נשאלת השאלה, האם כאשר אנחנו מאשרים את האמנה הבין-לאומית אנחנו נכללים בה למעשה? עובדה היא שעד היום לא עשינו זאת. משדרי עורכי-הדין בישראל יכלו להגן על זכויותיהם של אזרחים ישראלים שמצאו עצמם גאים על כך גם בלי ההצטרפות שלנו, האשור שלנו לאמנה הבין-לאומית.

השאלה שאני שואל היא: האם תקל ההצטרפות לאמנה על המשתמש הזעיר להגן על זכויותיו?

דן תיכון (הליכוד):

תקל על חברת ההובלה.

אמנון לין (המערך):

היא תקל על חברת ההובלה.

אני רוצה לומר לכם, בעקבות דברי השר, וכמי שעלעל בשעתו הרבה בפסקי-דין, כי הם מרשימים מאוד ולפעמים מרתקים. שכל מה שאני זוכר מהניסיון של חברות התעבורה הימית הוא, שיש לנו דוגמאות קשות מאוד לכך שהסובל הוא חמיד המשתמש הקטן.

לכן אני פונה לשר לבחון שנית האם על-ידי הצטרפותנו לאמנה בין-לאומית כזאת אנחנו מקילים על משרד המשפטים הישראלי להגן על המשתמש הישראלי הקטן או האם על-ידי כך אנחנו מכבידים עליו למעשה והופכים אותו לקורבן בידי המשדרים הגדולים המייצגים את חברות הספנות הגדולות. אני רואה תקדימים בעולם הגדול — תמיד יש תקדימים שבהם החברות מתחמקות מחובתן לבוא לקראת המשתמש הקטן.

כרצוני לעסוק בעניין היות-רצוני מנקודת ראותי, והוא הנושא שהעלה חבר הכנסת בני שליטא. רק טבעי הדבר שבאמנה בין-לאומית, על אחת כמה וכמה אמנה שנכתבה בשנות ה-20 המוקדמות, לא מתייחסים לנושא הטרור. ישראל היתה צריכה להיות הראשונה להעלות את נושא הנזקים הנגרמים למשתמש בספנות הימית בעקבות טרור בין-לאומי. זה לא מפיץ כלל בהצעה. אנחנו מצטרפים לאמנה בין-לאומית בצורה עיוורת. אדרבה, הייתי מתגאה בשר, אילו יזמה ישראל דיון בין-לאומי משפטי של חברות ספנות ואילו עשתה ישראל לשינוי האמנה הבין-לאומית בדרג של האו"ם בעקבות הטרור הבין-לאומי. שאנחנו הקורבן הראשון שלו. על ישראל להיות המובילה של היוזמה הזאת. בהצעת החוק המובאת לפנינו אין שום סימן לנכונות הזאת, ואין שום סימן ליוזמה הזאת מצדנו.

חבר הכנסת דן תיכון עמד על הסבל שנגרם לאזרחים שנסעו ב"אייר פורנס" בפרשת אנטבה. אנחנו חייבים לצפות קדימה. אנחנו חיים באווירת טרור בין-לאומי. השאלה היא האם אנחנו רשאים לחוקק חוק כזה בלי שמדינות העולם

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת
הובלת סחורות בים, התשמ"ח—1987,
לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, בזאת מיצינו את סדר-היום. הישיבה הבאה
של הכנסת — מחר בשעה 16:00. הישיבה הזאת נעולה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה. קודם כול אני רוצה להודות לך, אדוני השר, על
שהצלת את יום שני של הכנסת, שהממשלה צריכה למלא אותו
תוכן, שכמעט ולא היה. טוב שהיתה היום הצעת חוק אחת של
הממשלה.

ניגש עתה להצבעה על הצעת החוק.

הישיבה ננעלה בשעה 19:36.